תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-גיטין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 8
הלכה ג 11
הלכה ד 12
פרק ב 12
הלכה א 12
הלכה ב 17
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 21
פרק ג 21
הלכה א 21
הלכה ב 24
הלכה ה 25
הלכה ו 25
פרק ד 26
הלכה ב 26
הלכה ג 28
הלכה ד 29
הלכה ה 31
פרק ה 31
הלכה א 31
הלכה ב 32
הלכה ה 33
פרק ו 34
הלכה א 34
הלכה ב 36
פרק ז 36
הלכה א 36
הלכה ג 38
הלכה ד 40
הלכה ח 41
פרק ח 41
הלכה א 41
הלכה ג 43
הלכה ד 44
פרק ט 44
הלכה א 44
הלכה ב 46
הלכה ג 46
הלכה ה 47
הלכה יא 47

פרק א

הלכה א

מתניתא מסייעא לר"י מה השנים נמצא אחד מהן קאו"פ כו' אף ג' כו' פי' הר"נ ז"ל בספ"ק דמכות וז"ל מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או"פ כו' כלומר כמו שאנו מחמירים בעדות בע"פ לפסול הכשירים מפני שהי' במעמד אחד עם הפסולים. ה"נ כיון שנתכוין לשמוע העדות לקרובו מקבל מתנה כמו לרחוק ראוי לפסול כיון שבטל מקצת העדות בטלה כולה עכ"ל ז"ל:

מ"ד יאות אמר ר"א נעשית עדות אחת כאיש אחד. צ"ל באיש אחד בעדות שבטל מקצתו בטל כולו למ"ד לא אמר ר"א יאות נעשה כשתי כתי עדים כשירים לזה כו' פי' דלכל אחד חשיב עדות בפני עצמה א"כ הוי כב' כתי עדים כשירים לזה ופסולים לזה ונמצא דהכת שהעידו לזה שהן כשירים לו הוי עדותן עדות. והכת שהעידו להפסולין לו אין עדותן עדות ודוק:

בעא קומי ר' יוחנן צריך שיהא מכיר שמותן של עדים בשעת חתימתן פי' אם צריך להעיד שהנני מכיר את העדים שהם ישראלי'. דהא שמותן הוי כשמות עכו"ם. א"ל עכו"ם לוקין חתומים עליהם בתמי' ואתם אמרין הכין. והוא כדאיתא בש"ס דילן דף י"א ע"ב לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס ודווקא לוקוס ולוס דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמותייהו. אבל שמות אחריני דשכיחי ישראל דמסקי בשמותיי' לא פי' וחיישינן שמא הם נכרים וכיון דלא הוי שמות מובהקים לא מהני עדי מסירה. וה"נ ה"ק. וכי עכו"ם לוקין חתומין עליהם בתמיה ואתם אמרין הכין דלא צריך שיהא מכיר בשמותן של עדים אם הם ישראל פשיטא דצריך דהא שמהתא אחרינא דשכיחי ישראל דמסקי בשמותיי' פשיטא דצריך שיהא מכיר בשמותן דהא משמותן אין ראי' שהם ישראלי' ושפיר חיישינן דילמא נכרים נינהו ולא מהני בהו עדי מסירה דהא אינן לוקס ולוס דהוי שמות מובהקים דתהני בזה ע"מ. וע"ז אמר מתניתא מסייעא לר' יוחנן כל הגיטין הבאים ממדנה"י כו' לא אמר אלא שבחו"ל הא שבא"י לא פי' דבא"י אם שמותן כשמות עכו"ם פסולין דשפיר חיישינן שמא הן נכרים. וע"מ לא מהני כיון דלא הוי לוקס ולוס. ובעי מאי כדון פי' האיך הלכה אם צריך דווקא להכיר אותן ממש. א"כ צריך להדר אחר שליח כזה שהוא מכיר אותן ואם לא ימצאו שליח כזה תהי' עגונה. ר"ב בשם ר"א עד שיכתוב במקום יהודקאי אם אין שם יהודקאי בבהכנ"ס אם אין שם בהכנ"ס מצטרף עשרה ב"א א"ר אבין נוח לו לקיימו בחותמי' ולא לצרף עשרה ב"א א"כ כיון דאתה מחמיר על השליח שצריך שידע ומכיר אותן ממש או שיצרף עשרה ב"א. א"כ לא הקלת בה כלל דהא כל עיקר דהאמינו חכמים

וסמכו על בפ"נ הוא משום עיגונא שלא יצטרך להדר לקיים בחותמי' וכיון דאתה מחמיר על השליח שיצרף עשרה ב"א א"כ נוח לו לקיים בחותמי' ולא יצרף עשרה ב"א. ע"כ פריך מאי כדון ואלא על מה סמכינן. ומסיק אפילו בחנותן של ישראל. ודוק:

אתא עובדי קומי ריב"ל א"ל לית צריך פי' דשאלה איבעיא אם לא אמר נכתב לשמה ונחתם לשמה אלא סתם בפ"נ ובפ"נ אם מעכב תיבת לשמה אף בדיעבד או לא. ע"ז אמר נימר מה דשאל אמירא פי' דאת דאיבעיא לך אם התיבת לשמה מעכב או לא. יש לך לשאול שאלה גדולה מזו מה דשאל אמורא אם לא אמר בפני האשה בפ"נ ובפ"נ ומייתי מההיא דרבין בר רב חסדא דהביא הגט ולא הגיד לפני האשה ופיסקא דר"י ע"ז ועדיין נשאר האיבעיא הראשונה ע"ז אם תיבת לשמה ונכתב ביום מעכב אי לא. ע"ז פשיט דאתא עובדא קומי ריב"ל א"ל לית צריך דא"צ כלל לומר לשמה רק בפ"נ ובפ"נ סתם דא"צ רק משום קיום אבל לא משום לשמה. ע"ז פריך מחלפא שיטתי' דריב"ל תמן הוא אומר שניא היא שאינן בקיאין בדיקדוקי גיטין והכא אמר הכין דהטעם הוא רק משום קיום. ומשני חבריא בשם ריב"ל הדאי דאת אמר בראשונה שלא היה חבירים מצוין בחו"ל וכיון שלא הי' מצוין כ"כ הי' נמצא מיעוט שלא היה בקיאין בלשמה אבל עכשיו שחבירים מצוין בחו"ל כיון דהוי חברים מצוין כולם בקיאים הם בלשמה וא"צ אלא משום קיום לחוד דר"י וריב"ל לא פליגי לעיל דתרווי' ס"ל הטעם משום קיום רק ריב"ל מתרץ מ"ש גיטין ממתנה ע"ז ס"ל לריב"ל דהבפ"נ ובפ"נ תיקנו בגיטין משום חומרא משום דבגיטין איכא יותר חשש ממתנה ואחמירו בי' רבנן משום דיקדוקי גיטין. ור"י ס"ל דרק משום קולא לבד להקל עליה תיקנו בפ"נ ובפ"נ. דקל להקילו חכמים בגט משום עיגונא דלפיכך החמיר' משום הקולא דלבסוף כדמסיק מתוך חומר שהחמרת עלי' בתחילה הקלת עלי' בסוף. וקסבר ר"מ למימר דלר"י היינו בעירעור שחוץ לגופו מהני היינו על עירעור דמזויף אבל בעירעור שבגופו דלעולם הוא אינו מזויף. אבל גוף הגט פסול משום לשמה לא מהני ע"ז אמר ריבר"ב מכיון דתימר דטעמא משום חומר שהחמרת עליה בתחלה הקלת עלי' בסוף הוי לא שניא היא עירעור שבגופו ושחוץ לגופו על הכל הוי הקולא. ופריך והא תנינן והמוליך אפילו תימר אין חבירים מצוין בחו"ל אין מצוין בא"י והאיך תאמר שכיון שמצוין חבירים בקיאים הן והא בא"י לעולם מצוין חבירים. ומשני משום שלא לחלוק בגיטין בחו"ל כיון דבזה הזמן לא הי' חבירים מצוין בחו"ל ע"כ הוי החיוב אף בא"י משום חו"ל משום שלא לחלוק אבל בזמן הזה דבכ"מ מצוין חבירים בכ"מ לא חיישינן על דיקדוקי גיטין רק על קיום שטרות לחוד. ופריך מעתה כיון דאמרת שלא לחלוק בגיטין חו"ל א"כ מעתה נימא להיפך דהמביא גט בחו"ל

א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ שלא לחלוק בגיטי א"י הא הקלת עלי' בסוף מתוך חומר שהחמרת בתחלה וכיון דהקלת עליה בסוף מנ"ל להקל במנה"י אדרבא ניחא דלפיכך לא הקילו בסוף בחו"ל כדי שלא להקל בגיטי א"י ולא יהא מועיל בפ"נ ובפ"נ דע"א בחו"ל משום שלא יהא מועיל בא"י ומשני דאזלי' בתר החומרא דבתחיל' מחמירינן בקל מפני החמור ואין מקילין בחמור מפני הקל לפיכך החמרת בתחלה בא"י משום החומרא דבחו"ל דאזלינן בתר בתחל' ולא כדקס"ד דהחמירו בתחילה מפני הקל דלבסוף ז"א אלא משום החומר דבתחלה הקלו לבסוף ע"כ אין מקילין בחמור מפני הקל ודוק:

נתן לה גיטא נטלו ממנה השליכו לים כו' לאחר זמן אמר לה נייר חלק היה כו' לא הכל ממנו לפוסלה. רבב"ח בעי קומי ר"ז הוא אינו פוסלה מי פוסלה פי' אם הוא אינו נאמן א"כ מי יהיה נאמן. כלומר למה אינו נאמן. ומשני א"ל מכיון שהוחזקה גרושה בפני שנים לא הכל ממנו לפוסלה זה מיירי בשנטל ממנה והשליכו לים ואח"כ אמר שנייר חלוק הי' בזה אינו נאמן לפסול את הגט ולעשות א"א. ואח"כ שאל הגמ' עוד דבר חדש נתן לה גיטא אשכחוני' גט בפסול כפיני' ויהיב לה חורן האיך הדין אתא עובדא קומי רבנן ואכשרון פי' אם ב"ד כפו אותן ליתן גט באלו שכופין אותם להוציא ואשכחוני' שנתן גט פסול וכפוהו ב"ד ויהב לה גט אחרת ובזה השליכו לים ואמר שטר פסים הוא נייר חלק הוא האיך הדין בזה וקאמר דאתא עובדא קומי רבנן ואכשרון את גט האחרת ולאו כל הימנו לפוסלה. ופריך מאי קמ"ל ומאי מחדש בזה ולא כן איתמר לא הכל ממנו לפוסלה ומאי קמ"ל. ומשני דזה קמ"ל דתמן לא הוכח פסול ברם הכא הוכח פסול דהא חזינן דאינו רוצה לגרשה ואפילו כשכפאהו ב"ד ואמר רוצה אני מ"מ ראינו שאינו רוצה לגרשה דהא נתן לה בתחלה גט פסול ומוכח שאינו רוצה לגרשה וע"כ מחדש בזה חדוש גדול דאי מהא דאיתמר לא הכל ממנו לפוסלה הוא משום דלא היה גט בכפי' ומהכ"ת נימא דנתן לה נייר חלק בתורת גט ומי כפה אותו על זה ואפילו אם ב"ד הי' כופין אותו כיון שאמר רוצה אני אנן סהדי דניחא ליה בגירושין דמצוה לשמוע דברי חכמים אבל הכא שנתן מתחלה גט פסול והוכח פסול מ"מ קמ"ל כיון דלא ראינו בגט האחרת שום פסול והוחזקו א"א בפני שנים לא הכל ממנו לפוסלה ומביא ראיה דאפילו הוכח פסול מ"מ הא דהוחזקו בפני ב' לא הכל ממנו לפוסלה דההוכחה אינו מבטל החזקה כהדא חיננא ברי' דר"א הוי מיסן וזרק גט לאיתתי' וצווחת ועיילון מגירתה חטף ממנה ויהב לה נייר חלק אתא עובדא קומי רבנן וחשון פי' דמביא ראי' אע"ג דהוכח פסול מ"מ בנתן גט לפני שנים סתם ולא ראו בו שום פסול והוחזקו בפניהם לגרושה א"נ לומר שהוא נייר חלק אע"פ שהוכח פסול שראינו שנתן גט פסול תחלה ואינו רוצה לגרש' דהא גבי ההיא

עובדא דר"ח ברדר"א דראינו דנתן לה נייר חלק לשם גט ואפ"ה חיישינן להגט הראשון דהוחזקו ע"י שם דמגורשת ע"פ נשים והתם בעי' שם לא הוי גרושה גמורה אלא חשש גרושה כדאיתא בש"ס ופוסקים ז"ל אלמא דאפילו דהוכח פסול דראינו דנתן פעם שני נייר חלק מ"מ הקול גרושה דיש לנו למיחש משום גט הראשון חוששין גם היום והוי הוחזקו גרושה בשכונותי' וחוששין לה והרי דהוכח פסול לא מבטל להחזקה דהוחזקו גרושה בשכונותי' וכמו כן בהוחזקו גרושה בפני שנים דהוי גרושה גמורה לא נתבטל אע"פ דהוכח פסול דהוי דומיא ממש להא דחיננא ברי' דר"א דהא התם נמי דכוותי' נתן לה גיטא אשכחוני' גט בפסול דהוי נייר חלק ויהיב לה חורן מעיקרא. ופריך ולא כן א"ר יוסי בשם ר' יוחנן נבדק השם ונמצא מפי נשים כו' ברם הכא הוזכר שם הגט כפירוש הפני משה ז"ל לאו קול דנתגרשה אלא הוזכר בפירוש מפי נשים ששמעו דאמר לה הרז"ג ואית דבעי מימר הוא אמר גט כשר היה פירוש דלאו קול מפי נשים הוא אלא הוא בעצמו הגיד כן ודוק:

ר' ירמי' בעי כתבו בא"י כו' צריך שיאמר לה בפ"נ ובפ"נ מפני שכתבו בארץ וחתמו בחו"ל אבל נכתב בא"י ונחתם בא"י והלך ליתנו לה בחו"ל ולא מצאה ובא ומצאה בא"י א"צ שיאמר בפ"נ ובפ"נ זה פשיטא לי'. אלא הא מבעיא נתן לה את גיטה ואח"כ אמרה תזכה לי חצרי שבעכו. בזה הוי איבעיא אם א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ משום דהוי כתבו בא"י וחתמו בא"י ונתן לה בא"י רק שהגט הלך דרך חו"ל וה"נ הרי הנתינה הוא בא"י רק שבא לידה דרך חו"ל דרך החצר שבעכו דחו"ל ע"כ א"צ. או דילמא דחשוב גוף הנתינה הוא בחו"ל וע"כ צ"ל בפ"נ ובפ"נ משום מוליך. וע"ז אמר ר' חיננא דחשוב הנתינה בחו"ל דהוי כאילו היתה ידה ארוכה ופושטתו ונטלתו משם וחשוב הנתינה בחו"ל ע"כ צריך לומר בפ"נ ובפ"נ דחשוב הנתינה בחו"ל ור' אבא פליג על ר' ירמיה ור"ח מאן אמר לך כל עיקר דיש חלוק אם הנתינה הוא בא"י דרך חו"ל דלא צ"ל בפ"נ ובפ"נ. וע"כ אנו מדקדקין אם החצר שבעכו חשוב דהנתינה הוא בעכו או דהנתינה הוא בא"י רק דבא דרך עכו. מאן יאמר לן כל עיקר דלא צריך לומר בפ"נ ובפ"נ כשבא דרך חו"ל ופליג על ר' ירמי' בהא דפשיטא ליה כשבא דרך חו"ל לא"י א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ וע"ז קאמר מאן אמר לן כלל דלא צריך ודוק:

נתן לה את גיטה ואח"כ אמרה תזכה לי חצירי שבעכו. הרשב"א ז"ל בפ' הזורק מביא האי סוגיא ומוכיח מזה דאפילו אם אינה עומדת בצד חצירה דהוי אז חצר משום שליחות ואין חבין לאדם שלא בפני' ואפילו אם ברצונה להתגרש אמרינן שמא חזרה בה כדאיתא לקמן בר"פ התקבל אבל אם נתן תחלה בחצירה ואח"כ דיבר עמה ואמר לה

הרז"ג בחצירך ואמרה רוצה אני דאז הוי ברצונה בשעת נתינה מגורשת. והק' הש"ק ז"ל דמאי ראי' היא הא עכו הוי חצי' בא"י וחצי' בחו"ל. וע"כ נקט עכו דמיירי דעומד בעכו בצד זה ונתן את הגט בצד אחר דהיא חו"ל והיא עומדת בצדו. ובאמת דברי הרשב"א ז"ל מוכרח מהא דנקט ואח"כ אמרה תזכה לי חצירי ומיירי בנתן תחלה ואח"כ היה האמירה ואם כדברי הש"ק ז"ל הא משכחת לה הנתינה והאמירה כאחת ודע דמיירי בנתן לה ע"י שליח ואין להקשות היך מהימן לומר בפ"נ ובפ"נ הא לא מהימן רק בעת הנתינה. ז"א כיון דחצירה מה שקנתה האשה קנה בעלה רק משום דגו"ח באכ"א א"כ לא חשיב טלי גיטך מעג"ק כדאיתא בתוס' ז"ל דף ע"ז ע"ב גבי עובדא דשכ"מ ופי' הא"מ ז"ל שם דמשום דבשעה שנעשה מחצירו חצירה הוי אז דידו נתן לידה וחשוב עי"ז נתינה עיי"ש וא"כ בשעה שנתן הגט לחצירה שבחו"ל אז חשוב הגט מונח בחצירו דהבעל וכשאמר לה השליח בא"י הרז"ג מבעלך והיא אמרה תזכה לי חצירי שבעכו חשוב אז בשעה שנעשה מחצירו דהבעל חצירה והשליח הוא דעל ידו נעשית מחצירו חצירה והוא בא במקו' הבעל לעשות מחצירו חצירה והוי אז הנתינה בשעה שנעשה מחצירו לחצירה וע"כ מהימן אז לומר בפ"נ ובפ"נ ועי' בדברינו בסוף פרק בתרא ודוק:

ר' עזרא בעי קומי ר"מ איש ואשה שהיו תפושין בגט כו' א"ל ד"ה היא ביניא היא הכא דאפילו כולה בידה וחוט אחד בידו אינו גט דכתיב ונתן בידה עד שיהא כולו בידה פי' דע"כ לא שייכי הך פלוגתא דרבי ורשב"ג אלא גבי ממון דאמרינן אנן סהדי דמאי דתפס האי דידי' הוא. וא"כ אנן סהדי דחצי אחד נתן להלוה וחצי אחר לא נתן והוי ספק אם החזיר לו השטר או לא. אבל הכא לא שייך אנן סהדי על החצי דחצי הוי כמו לא כלום. וצ"ב להבין סדר הגמ' בהך סוגיא דהענינים מסודרים כסדרן כשמסיים הסוגיא כיון שהוחזקה גרושה בפני שנים מסדר הסוגיא נתן לה את גיטה ונטלה ממנה והשליכה לים כו'. כיון שהוחזקה גרושה בפני שנים לא הכל ממנו לפוסלה וע"ז מיבעיא אשכחיני' גט בפסול. וההיא עובדא דחיננא בריה דרב אסי. וע"ז מיבעיא כ"ז כשטען הבעל שהי' נייר חלק והאשה אומרת גט הי'. או שאנו בעצמינו מסופקים אי גירשה בגט או בנייר חלק. אבל האיך הדין כששניהם תפושין בגט והן חולקין שהוא אומר שלא נתן והיא אומרת שנתן. אבל לא אבין הך איבעיא דר' ירמיה מאי שייכות היא באמצע הסוגיא. ולכאורה צריך לומר מקומה לאחר שמסיים עד שיהא כולה בידה וצריך ביאור לזה ודוק:

הלכה ב

הכל מודין שאם בא ועירער עירעירו בטל עד כדון כשעירער משנשאת עירער עד שלא נשאת ונשאת פי' דילמא דווקא כיון דהעירעור הוא לאחר שנשאת ואז אין שום תקנה

ע"כ האמינהו חכמים כתרי משום דלית תקנה אחרת כיון שאין עדים מצוין לקיימו ושמא לא תמצא עדים אבל אם עירער קודם שנשאת. אי אם לא תמצא עדים לא תנשא ותהא יושבת ומחכה על עדים ולא האמינו חכמים השליח כבתרי רק הנ"מ בשאין תקנה משא"כ קודם שנשאת לא נתנו חכמים כ"כ כח להשליח על לכתחלה שיהא במקום ב' עדים. ופשיט מההיא דר' ישמעאל מכפר סימזי שבתחום עכו דא"ל ואף אתה צריך לומר בפ"נ ובפ"נ שלא תזקק לעדים וכדמסיק שאם בא ועירער עירעורו בטל וכדמסיק אילו המביא מא"י שמא צ"ל בפ"נ ובפ"נ הא א"צ והוא משום דלא צריכין להתקנה דהא עדיה מצוין לפנינו לקיימו וא"כ מפני מה מהני גם בא"י אמירת השליח בפ"נ ובפ"נ שאם בא הבעל ועירער אפילו דתימא דהיא לאחר משנשאת דאז עירעורו בטל אמאי הא הוי לכתחלה דהא בא"י עדים מציין לפנינו לקיימו אלא ע"כ דגם אלכתחלה מהימן השליח. וע"כ א"צ גם בא"י להביא עדים כשעירער הבעל אע"ג דהתם אפילו לאחר שנשאת הוי כלכתחלה דהא עדים לפנינו אלמא דאמירת השליח הוי כב' עדים ממש ומהני דיבורו אף לכתחלה ודוק:

ר' יעקב בר אדא בר עתליי בשם ר' לעזר הלכה כר"מ בגיטין כו' הלכה כמי שהוא מקיל בדברי סופרין כו' הק"ע ז"ל מפרש דהיא ר"מ דמיקל דעכו כא"י לגיטין והפ"מ ז"ל כהרשב"א ז"ל דהוא ר"מ דנתנו לה ולא אמר לה בפ"נ ובפ"נ ויש לעיין קצת בזה הפירוש ודוק:

הלכה כמי שהוא מיקל בדברי סופרין כו' הקשה בגליון הא קי"ל ספק בדברי סופרים כל שאתחזק איסור ספיקא להחמיר וכאן ג"כ אתחזק איסור דא"א. ואין לומר בהא דאיתרע שכתב לה גט דז"א דעד שתתגרש בתיקון חכמים אינה מתגרשת ועדיין חזקת א"א עלה וצ"ע עכ"ל ז"ל וזהו באמת צ"ע והוי כמו שכתב המג"א ז"ל בסי' תמ"ז. דהא דכתב הר"נ ז"ל במפקיד אצל נכרי וקיבל הנכרי אחריות צריך ביעור מדרבנן ואם עבר ולא ביער אסור אחר הפסח שאני התם כיון דזה החמץ צריך ביעור מדאורייתא וחכמים תיקנו שזה לא מקרי ביעור א"כ הו"ל כאילו עבר אדאורייתא כו' עכ"ל ז"ל עיי"ש וה"נ דכוותי'. והנראה לפענ"ד בזה דלא קשה מידי דהנה הא דתקנו חכמים לומר בפ"נ ובפ"נ הוא משום שלא תהא ספק גרושה דהא בלא התקנה ואילו לא אמר בפ"נ ובפ"נ הא חשש מזויף והיא לא הוי רק ספק וע"כ כתב הנוב"ק ז"ל בסי' פ"ה דלפיכך נאמן ע"א אף לאחר שבא הבעל ועירער אף דלהרבה פוסקים ז"ל כשבע"ד טוען מזויף הוי מדאורייתא. הוא משום דכיון דכבר ניתן הגט והוי רק ספק מזויף א"כ איתרע חזקת א"א דהא הוי ספק שמא הגט אינו מזויף ונגרע חזקת א"א והוי רק ספק א"א והוי כמ"ש הש"ך ז"ל ביור"ד

דאף להאוסרין ס"ס בחזקת איסור מ"מ אי איכא ס"ס בלא הספק הראשון מותר עכ"ל ז"ל עיי"ש. וכבר כתבתי בחיבורי שו"ת רידב"ז דהא דצריך הגמ' למימר דף נ' ע"א הד"ת עדים החתומין על שטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וכו' משום עיגונא הקילו בה חכמים ל"ל למימר משום עיגונא הא בלא"ה מהימן ע"א ז"א דהתם מיירי קודם הגירושין א"כ בדאיכא ספק על הגט שבידו א"כ לא מצי ע"א להוציאה ע"י הגט מחזקת א"א דהא היא עומדת כעת בודאי בחזקת א"א וליכא שום ספק עלה משא"כ אחר שנתגרשה והבעל טוען מזויף והוא הוי ספק ע"כ הוי ספק א"א ואז נאמן ע"א עי' בסי' ו'. וא"כ שפיר ניחא קושיתו של הגליון דהא דתקנו חכמים לומר בפ"נ ובפ"נ הוא משום דלא תנשא בגט ספק ומה"ת א"צ קיום כלל ורק רבנן היא דאצרכו וחששו משום ספק מזויף. ע"כ הצריכוהו למימר בפ"נ ובפ"נ אבל כשלא אמר נשאר הספק וחשבינן ליה שנתן לה ספק גט וא"כ כשנתן לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ נשאר החששא דרבנן דספק מזויף דהא רבנן לא עשאו אותו כודאי מזויף אלא ספק מזויף וכבר איתרע חזקת א"א אף מדרבנן ועד שנתגרשה בתיקון חכמים אינה ודאי מגורשת אלא ספק מגורשת. ולא כמו שכתב בגליון דעד שנתגרשה בתיקון חכמים אינה מתגרשת. ז"א אלא דלא הוי ודאי מגורשת אלא ספק מגורשת וכבר איתרע חזקת א"א אף מדרבנן אבל כ"ז לאחר שנתן לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ. אבל בלכתחלה קודם שנתן לה והפלוגתא בין ר"מ וחכמים לענין עכו דלר"מ א"צ לכתחלה לומר ולרבנן צריך לכתחלה לומר בפ"נ ובפ"נ בזה לא שייך לומר הלכ' כמו שהיא מיקל בדברי סופרין דלא צריך לכתחלה. ז"א דהא הוי בחזקת א"א דהא עדיין לא נתגרשה ואנו דנין על הגט שבידו אז לא מצינן להקל בדברי סופרין להוציאה ע"י גט זה מחזקת א"א ע"כ שפיר פי' הרשב"א ז"ל דקאי על ר"מ דהמביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ דהוי ר"מ לחומרא. ור"ז מסתכל ביה דהול"ל דהלכה כמי שהיא מיקל בדברי סופרין ולא מפרש דקאי על ר"מ דעכו כא"י לגיטין דאז הוי ר"מ לקולא משום דהא דעכו כא"י לגיטין היא לענין לכתחלה אם קודם הנתינה צ"ל בפ"נ ובפ"נ דאז הוי בחזקת א"א בבירור ע"כ לא שייך בזה הל' כמי שהיא מיקל בדברי סופרין דהא ע"י גט זה אתה בא להוציאה מחזקת א"א. ע"כ דפי' הירושלמי היא כהרשב"א ז"ל דקאי על ר"מ דהמביא גט ממדה"י ונתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ דאז הוי לאחר הנתינה וכבר יצאת האשה מתזקת א"א כנ"ל ע"כ שייך להלכה כמי שהוא מיקל בדברי סופרין ודוק:

הלכה ג

ר' יודן בעי עד כדון בעירעור שחוץ לגופו פי' אם יערער ויטעון מזויף אבל בעירעור שבגופו פי' דהוא עירעור דלשמה אם יועיל הא דיתקיים בחותמיו משום דיש תקנה דיועיל ע"י קיום בחותמיו על הכל אפילו על לשמה כמו דמסיק בסמוך התוספתא דהב"ד מקיימין ע"י עדים שיודעין ומכירין את העדים שבקיאין לשמה ויתקיים שאינו מזויף ג"כ וע"כ דהיא שליח דמסר לו הבעל דאל"כ שטרי בידו מאי בעי ונתקיים שליחותו ע"י ב"ד ואומר שליח ב"ד אני דזה מהני בין לרבה בין לרבא והירושלמי לא מוקי להמתניתין בחרש אלא מוקי ליה שאינו יכול למימר דלא נכתב ונחתם לפניו. וברישא דמתניתין תנינן המביא גט מא"י א"צ שיאמר בפ"נ ובפ"נ אם יש עלי' עוררין והיא ערר דמזויף יתקיים בחותמיו. ובסיפא גרסינן המביא גט ממדה"י וא"י לומר בפ"נ ובפ"נ אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אפילו בלא ערר צריך קיום בחותמיו ומהני אם יבא ויערר הבעל אח"כ וע"ז שאל ר' יודן עד כדון דמהני בשעירער הבעל על עירר שחוץ לגופו דיטעון מזויף עירר שבגופו אבל אם יערר על לשמה. אם הקיום בחותמיו דסיפא הוי כמו הקיום בחותמיו דרישא דהיא רק על זויף או דהקיום בחותמיו דהסיפא היא על הכל והפי' אם יש עליו עדים דנמצא עדים שיוכלין להכשיר הגט על הכל ואו אפילו כשיערער אח"כ על לשמה נמי לא מהני. וקפשיט דתלי בפלוגתא דרבנן מתמן ור' יוחנן דהכא דלרבנן דתמן דהיא לריב"ל דס"ל דבפ"נ ובפ"נ היא להחמיר וצריך דווקא לומר בפ"נ ובפ"נ א"כ ע"כ דצריכין שידעו העדים הכל לשמה ואינו מזויף ואף דלא מהני ידענו אבל כשנתקיים בב"ד ונעשה שליח בב"ד אומר השליח שליח ב"ד אני ודי וכיון דע"כ דצריך כן ע"כ לא מהני אז עירר הבעל ל"ש עירר שחוץ לגופו ועירר שבגופו. אבל לר' יוחנן דא"צ למיחש בחו"ל רק על קיום דלהקל התקינו חכמים בפ"נ ובפ"נ א"כ ע"כ דמפרש להמתניתין דלא נתקיים רק על עירר דמזויף. אבל באם יבא הבעל ויערר על עירר דבגופו עירר קיים. ומסיק כהדא דתני המביא גט ממדה"י ולא נכתב לפניו ולא נחתם לפניו כו' ואומר שליח ב"ד אני. וא"כ לר' יוחנן דס"ל בשיטת רבא מהני מה שאומר שליח ב"ד אני על ידעתי דהא לא מהני ידעתי בשליח אפילו לרבא עד שיאמר בפ"נ ובפ"נ והכח בתוס' כשאומר שליח ב"ד אני מהני וכמו כן לרבנן דתמן מהני מה שאומר שליח ב"ד אני כיון דנתברר לבית דין על ידי העדים שהגט כשר ואינו מזויף וממילא נעשה שליח על ידי בית דין ומהני מה שאומר שליח בית דין אני כמו שהגיד בפני נכתב ובפני נחתם ואז מהני גם אף על עירר דלשמה לרבנן דתמן ומביא הך דתני לפרש האיך מהני לרבנן דתמן על כל

העירורים הא לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם ע"ז מביא הברייתא דאומר שליח ב"ד אני ודוק:

הלכה ד

כותים משום מה הן פסולין פי' דאסורין לבוא בקהל אר"י משום גירי אריות. ופריך מה בכך כיון דעתה היא רוצה להתגייר לש"ש וע"ז משני ר"י בשם ר"א משום נכרי ועבד כו' הולד ממזר. והי' יכול להקשות למ"ד דס"ל הולד כשר אכן פריך עדיפא מיני' ולר"ע דס"ל גירי צדק הן מעיקרא א"כ לא נתערבו בהם נכרי ועבד ועדיפא ליה להקשות אליבא דר"ע דלדידי' לא נתערב בהם כלל טוב יותר מלהקשות דאפילו כשנתערבו למ"ד כשר מא"ל ומשני על שם שהן מייבמין את הארוסות ומוציאין את הנשואות. ופריך והא רבנן אמרין אין ממזר ביבמה אם לא דנימא דס"ל דנכרי ועבד כו' הולד ממזר א"כ יקשה למ"ד דהולד כשר ומשני משום דיקדוקי גיטין ופריך הא ר"ג מכשיר בגיטיהן אם לא דס"ל דהילד ממזר גבי נכרי ועבד. ומשני משום כהני במות. א"ר אחא קול יוצא לארכיים. כפי' המפרשים ז"ל מעתה אפילו עד ר' בא בשם ר"ז מיותר ונשתרבב מלעיל וזה פשוט ומכורח ודוק:

פרק ב

הלכה א

ניחא בפ"נ אבל לא בפני נחתם בפ"נ אבל לא בפ"נ כלום קיומו של גט אלא בחותמיו פי' דמקשה לשיטת ר' יוחנן דהוא כרבא בש"ס דילן דהיא משום שאין עדים מצוים לקיימו דלמה פסל כשלא אמר בפני נכתב הא העיקר הוא רק משום קיום וקיומו של גט אינו אלא בחותמיו. והא דלא מקשה על מתניתין דר"פ המביא גט ממדה"י צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ למ"ד לפי שאין עדים מצוין לקיימו ל"ל בפני נכתב. ז"א דהוא משום איחלופי כדאיתא בש"ס דילן אבל על המתניתין הזה קשה ליה. דלמה פסל בפני נכתב חציו. וסבירא ליה להירושלמי לא כרב אשי בש"ס דילן דסגי בחצי הראשון אלא דבעי כל הכתיבה. והא משום איחלופי סגי בחצי הראשון כדאיתא בתוס' ז"ל דף ג' ע"א ד"ה אתא לאחלופי עיי"ש. ומשני כר' יהודא דר"י פוסל בטופסין. דהגם דלא חיישינן גם במדה"י משום לשמה דגם במדה"י בקיאין הן אבל חיישינן משום הטופס שמא נכתב הטופס גבי הסופר הכותב טופסי גיטין וזה פסול לר"י דס"ל דגזרינן טופס אטו תורף ע"כ מפני חשש זה חששו ולא משום לשמה ונפ"מ בין לשמה או משום קיום ממדינ' למדינ' בא"י או באותו מדינ' במדה"י ופריך א"כ כיון דמשום לשמה לא חיישינן א"כ

למה חיישינן משום חשש זה. ע"כ דמשום דבגט הולכין אחר מקום הנתינה בכל דיקדוקי הגיטין כדאיתא בשו"ע אה"ע סי' קכ"ט. ע"כ במביא מחו"ל לארץ חיישינן דמשום בחו"ל רשאי לכתוב טופסי גיטין. ובא"י אסור ע"כ במביא מחו"ל לארץ חיישינן לזה ע"ז פריך ודר"י פי' החששא אליבא דר"י היא בחו"ל. במגרש בארץ ישראל בזה חיישינן משום דבא"י אסור ובחו"ל מותר וחיישינן במקום הגירושין לזה משום דבחו"ל כותבין טופסי גיטין ומניחין שם האיש והאשה. ובא"י אוסר ר"י. ע"כ במביא מחו"ל ומגרש בא"י. ע"כ חוששין לזה משום דטופסי גיטין מצוין בחו"ל דשם מותר ע"ז פריך ויש טופסי גיטין בחו"ל במגרש בחו"ל בתמי'. משמע דבחו"ל איכא טופסי גיטין ומגרשין שם בטופסין כשמניחין מקום האיש והאשה אף דבקיאין לשמה מ"מ בחו"ל מותר ולא גזרו טופס אטו תורף. לר"י בתמי' ואמאי בחו"ל מותר יותר מבא"י א"כ קשה אמאי חיישינן לזה למ"ד דכל עיקר משום קיום הוא א"כ כל קיומו של גט היא רק בחותמיו ולא חיישינן משום לשמה ע"ז משני עד שיודע שהיא גט אשה. עד שיודע שהוא נעשה שליח ולא הי' יודע שהוא גט אשה עד שיכתוב כולן לפניו עד שיתחתם כולו לפניו ע"כ. פי' דלפיכך צריך למימר בפ"נ כולו משום דאימתי יודע שהוא גט אשה דווקא בשנכתב כולו לפניו ולפיכך צריך להעיד בפני נכתב כולו ולא משום דבחו"ל מותר לכתוב טופסי גיטין ז"א אלא אי בחו"ל מותר גם בא"י מותר. ואי אסור גם בא"י אסור ורק דצריך למימר תני נכתב לאו משום איחלופי דאי משום איחלופי הי' די בחציו הראשון אלא משום דצריך שידע שהוא גט אשה ע"כ בעינן כולו ודוק:

עד שיודע שהוא גט אשה פי' דאימתי דייק השליח על הגט דווקא כשיודע שהוא שליח אבל אם לא ידע שהוא הוא השליח לא דייק כ"כ. ולפיכך דווקא לשליח האמינו חכמים לומר בפ"נ ובפ"נ משא"כ לאדם אחר ומכאן מקור להא דפסק בשו"ע אה"ע סי' קנ"ד ס' כ"ה בסה"ג. וז"ל שם בשו"ע וצריך שקודם הכתיבה יודיענו שהוא יהיה השליח וע"כ ומכאן מקור נאמן היא שאימתי דייק השליח ומהימן כשנכתב לפניו הנ"מ דווקא בשיודע שהוא יהיה השליח בעת הכתיבה. ובזה לא נחלקו הבבלי והירושלמי רק דבבבלי סבירא ליה דיודע שהוא גט אשה אפילו בחצי הראשון. והירושלמי סבירא ליה דלא נקרא יודע שהוא גט אשה עד שיכתוב כולו בפניו ודוק:

ר"י בעי אמר בפ"נ ובפ"נ אלא נתיחד ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה פי' דמיבעיא על הא ברייתא דתני ר' חנין אם הי' נכנס ויוצא מותר. ע"ז בעי אם נתיחד ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה האיך הדין אם יהא כשר ומסיק נשמעיניה מן הדא. אחד אומר בפ"נ ואחד אומר בפ"נ וכו'. אבל אם אמר בפ"נ ובפ"נ אלא שנתיחד ברשות הבעלים

בין כתיבה לחתימה כשר. פי' דהנה במתניתין נקט כל הסדר של לא זו אף זו מתחלה נקט בפ"נ אבל לא בפני נחתם והדר נקט ל"ז א"ז אפילו בפ"נ אבל לא בפני נכתב בפ"נ כולו ובפני נחתם חציו ל"ז א"ז בפ"נ חציו ובפ"נ כולו פסול ל"ז א"ז א"א בפ"נ וא"א בפ"נ. וכדאיתא בבבלי דף ט"ו ע"ב עיי"ש דלרבא ולרב אשי לא נקט סדר ל"ז אף זו אלא קמ"ל רבותא בפ"נ כולו ובפ"נ חציו לרבא דאפילו הוא ואחר מעידין על חתימת עד השני. ולרב אשי אפילו קאמר אני הוא עד השני. ולרב חסדא כל המתניתין ל"ז א"ז קתני עיי"ש. וא"כ כל המתניתין נשנית במדריגות זו למעלה מזו ואחרון אחרון היא רבותא יותר. והנה א"א בפ"נ וא"א בפ"נ היא נשנית באחרונה והיא רבותא האחרונה והיא בבא האחרונה של מתני'. ע"כ מדייק מדקתני בפ"נ חציו ובפני נחתם כולו פסול. וקשה למה נקט בפני נכתב חציו והחצי השני לא נכתב לפניו הא אפילו נכתב לפניו כולו אלא שנתיחד ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה נמי פסול אלא ודאי מדלא נקט להאי רבותא ש"מ דווקא בנכתב לפניו חציו אבל אם נכתב כולו לפניו אלא שנתיחד ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה כשר. ואבל משום האי בבא לחוד לא איריא דאיכא למימר דאין ה"נ דנתיחד ברשות הבעלים נמי פסול והא דנקט בפני נכתב חציו הוא משום דהיא בבא אמציעתא. ויש עדיין במתניתין עוד רבותות אחרים ואולי נקט הרבותא זאת אחרי' ע"כ מסיים הרבותא האחרונה דא"א בפ"נ וא"א בפ"נ דזהו הרבותא בתרייתא דמזה מוכח דיש לדייק מדלא קתני גם הרבותא דנתיחד ברשות הבעלים ש"מ דווקא נכתב חציו בפניו. אבל אם נכתב כולו לפניו אלא נתיחד ברשות הבעלים כשר מדלא קתני הרבותא זאת. ע"ז ר"ח בעי חציו מתקנה וחציו מד"ת פי' דאולי המתניתין קמ"ל בפני נכתב חצי ושנים מעידין על חצי השני נמי פסול וזהו רבותא גדולה יותר מנתיחד ברשות הבעלים [והל' צ"ע דהא דמשמע דר"ח פליג על הפשיטות מדלא קתני רבותא יותר דנתיחד ברשות הבעלים ז"א דבפ"נ חציו היא הרבותא יותר דאפילו שנים מעידין על חצי השני. והכי הול"ל ר"ח פריך הא מיבעיא לי' לחציו לתקנה וחציו לד"ת] ואח"כ שאל בפ"נ ובפ"נ כולו אלא נתיחד ברשות הבעלים אחר כתיבה וחתימה וקאמר ג"כ נשמעינה מן הדא א"א בפ"נ וא"א בפ"נ הא אם אמר בפ"נ ובפ"נ אלא נתיחד ברשות הבעלים שעה אחת כשר. ומדייק ג"כ מהא דבפ"נ כולו ובפ"נ חציו מדלא קתני אחריו הרבותא דאפילו נחתם כולו בפניו אלא נתיחד ברשות הבעלים אחר חתימה פסול. וקתני הרבותא דא"א בפ"נ ובפ"נ משמע דבנתיחד לאחר חתימה כשר. ע"ז אמר ר"א אמר ר"א בעי אמר אחד בפ"נ ובפ"נ בע"א ושנים מעידין על חתימות עד השני ראב"א לא אמר כן אלא כו' אני הוא עד השני כנוגע בעדותו פי' שמא היא רבותא גדולה בפני נחתם חציו

וחצי השני מעידין שנים עלי'. והלשון צ"ע דמשמע דפליגי ולפי פשטות הלשון משמע דר"ח ור"א מיבעיא לה מילתא אחריתי ובאמת הול"ל ר"ח פריך והא מיבעיא ליה לחצי לתקנה וחציו לד"ת ולשון ר"ח בעי היא קשה. וע"כ כתב הג"א ז"ל דלשון הירושלמי צ"ע דמשמע דפליגי פי' ר"ת ור"א פליגי על הא דנשמעיני' מן הדא. וניחא נמי מה שהפוסקים ז"ל לא הביאו האי דינא דנתיחד ברשות הבעלים ולדברינו ניחא דהא אנן קי"ל כרבא וכרב אשי בש"ס דילן דף ט"ו ונקט נכתב כולו ונחתם חציו לרבותא אפילו הוא עד השני ועיין ודוק:

א"ר אמי מה פלגינן ביוצא מת"י כו' עד סוף הסוגיא. הסוגיא הזאת חמורה מאוד ולבי אומר לי שיש כאן טעות הדפוס דמוכח ואין בו שום חסרון ויתרון רק נתחלף בהא דנדפס בר' אמי אף רבנן מודו. ואצל ר' זעירא אף ר' יהודא מודה צ"ל איפכא. וחילוף כזה מצוי כמה פעמים בירושלמי. ועי"ז מבואר הירושלמי בטוב ומובן בנקל. ולפענ"ד כן היא האמת לאמיתה. וזה לא נקרא הג"ה כי אם חלוף דמוכח. וה"פ אמר ר"א מה פליגין ביוצא מתחת ידו פי' דהע"א האומר בפני נחתם הוא השליח והגט יוצא מתחת ידו ונאמן כשנים. ועל הכתובה יש שנים וע"כ נעשו כשנים מעידין ע"ן ושנים מעידין ע"ז כדאיתא בבבלי דף י"ז ע"א האי סברא בשם ר' אמי גופי' עיי"ש. אבל ביוצא מתחת ידי אחר פי' לא מן יד הע"א המעיד על החתימה נמצא דאין נאמן על החתימה כשנים אף ר' יהודה מודה שהוא פסול ולא נחלקו רק כשהגט יוצא מת"י ור"א בשם ר"ז מה פליגין כשהגט יוצא מת"י אחר ולא מתוך ידו של ע"א המעיד על החתימה. אבל ביוצא מת"י דע"א המעיד על החתימה אף רבנן מודו שהוא כשר. ולא נחלקו ר' יהודא ורבנן רק בשאין הגט יוצא מת"י ע"א המעיד על החתימה. והירושלמי לא מוקי בשיצא מת"י שנים ומשום לתא דשנים שהביאו גט ז"א דא"כ הול"ל כי פליגין ביוצא מת"י אחד. אבל ביוצא מת"י שנים א"נ כי פליגין ביוצא מתחת ידי שנים אבל ביוצא מת"י אחד ולא נקט הך לישנא כלל אלא ביוצא מת"י או ביוצא מת"י אחר. והעיקר הכוונה הוא כך אם הגט יוצא מת"י המעיד או מתחת ידי אחר והוי הגדה בלא הבאה או הגדה והבאה. ופי' יצא מתחת ידו היא הגדה והבאה. ופי' יוצא מת"י אחר היא הגדה בלא הבאה. ונחלקו בזה ר"א ור"ז דר"א ס"ל דנחלקו רק ביוצא מת"י והוי הגדה והבאה אז מכשיר ר' יהודא. ור"ז ס"ל דנחלקו ביוצא מת"י אחר והוי הגדה בלא הבאה ואפילו בזה מכשיר ר' יהודא ואפילו כשאחד מן השנים האומרים בפ' נכתב מוציא מת"י ג"כ מכשיר ר"י [ולא משום שנים שהביאו את הגט א"צ שיאמרו בפ"נ ובפ"נ ז"א דלא קאמר יוצא מתחת ידי אחרים אלא אחר] ונמצא דלר"א איירי המתניתין דהוי הגדה והבאה אבל כשמחוסר בהבאה

בע"א כו"ע מודוי שהוא פסול. ור"ז ס"ל דמיירי המתניתין דהי' הגדה בלא הבאה בע"א ואפילו בזה מכשיר ר' יהודא. אבל אם הי' הגדה והבאה בזה לכו"ע כשר ופריך ר"ז לר"א אם ביוצא מת"י ר"י מכשיר פי' דר"י דמכשיר הוא דווקא בשהי' הגדה והבאה בהאחד ומיירי המתניתין דהי' הגדה והבאה למי שמגיד הוא הוא המביא ולא מיירי בהגדה בלא הבאה א"כ קשה אפי' בקמייתא באחד אומר בפני נ' ואחד אומר בפ"נ בשהיו ע"כ הגדה והבאה אצלם מי שמגיד הוא ג"כ מביא א"כ לשיטת ר"י יהי' כשר. אייתי ר"א לר' יונה חמוי ותני ליה דגם ברישא פליג ר"י. אחד אומר בפ"נ ואחד אומר בפ"נ פסול ור"י מכשיר. אמר ר' אבון לשון מתניתין מסייעא לר"ז בזה ר' יודן מכשיר והוא הברייתא המובא בבבלי דף ס"ז ע"ב דר"י מכשיר בזו ולא ברישא. וא"כ קשה מזה על ר"א דאוקי מתניתין באמירה והבאה דלא הי' אמירה בלא הבאה ומי שאומר הוא הגט יוצא מת"י א"כ קשה לפ"ז ליפלוג ר"י ברישא ול"ל דפליג ר"י ברישא ג"כ הא מברייתא מוכח דבזה ר' יודן מכשיר אבל לא ברישא ולישנא דמתניתין מסייעא לר"ז אבל קשיא על ר"ז דלאוקימתא שלו מיירי המתניתין דהיו אמירה בלא הבאה והאומר לחוד והגט יוצא מת"י אחר דס"ל דאין שום סברא בטעם דרבנן לפוסלו בשהגט יוצא מת"י דהא הוי כשנים מעידין ע"ז. וכשנים מעידין ע"ז ואין שום מקום למימר בטעם דרבנן רק בשיוצא מת"י אחר. אבל כשיוצא מת"י האיך נפסול אותו. דהא השליח נאמן כשנים ז"א דהא בהדיא לא עשו אותו כשנים. אימתי עשו אותו כשנים בזמן שהוא מעיד על הכתיבה ועל החתימה וזהו באמת טעמא דרבנן. א"כ קשה לר"ז דאוקים כשיוצא מת"י אחר אבל בשיוצא מת"י הוי כשנים דהא שליח הוי כשנים ז"א דלא הוי כשנים אלא בשמעיד על הכתיבה ועל החתימה וא"כ מנ"ל בשיצא מת"י דהוי כשנים בשלמא לר"א בשיוצא מת"י אחר ליכא סברא לאכשורי. והדר מתחיל הגמ' בסיפא דמתניתין באחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפניינו נחתם כשר. ר' יוסא בשם ר' יוחנן וביוצא מתחת ידו. דהע"א האומר הי' היא המביא וע"כ הוי כשנים מעידין ע"ז וכשנים מעידין ע"ז א"כ לשיטת ר"א דאין הרישא בשנים אומרים בפנינו נכתב וכו' מיירי דהגט יוצא מתחת יד ע"א המעיד על החתימה דבזה פסלי רבנן. אבל בסיפא בשנים אומרים בפנינו נחתם וא"א בפ"נ בזה מודי רבנן כשהגט יוצא מת"י הע"א. אבל לשיטת ר"ז דאוקי הרישא בשהגט יוצא מת"י ע"כ אבל בשיוצא מת"י הע"א כשר א"כ קשה מאי איריא כששנים אימרים בפ' נחתם וא"א אומר בפני נכתב כשהגט יוצא מת"י הע"א כשר אפילו ברישא כשאחד אומר בפ"נ ושנים אומרים בפנינו נכתב כשהגט יוצא מת"י הע"א כשר ג"כ והוי ר"ז מסתכל בי' דלשיטת ר"ז ע"כ דהרבותא דסיפא דבשנים אומרים בפנינו נחתם כשר אפילו כשהגט

אינו יוצא מת"י ע"א וחזר ר' יוסא והודה לו ואמר ליה למה את מסתכל בי ואפילו יוצא מת"י אחר ויש לפרש בשני אופנים או משום דקאי ר' יוסא בשיטת ר"ז ג"כ או דלעולם ס"ל כר' אמי וכ"ת אי כר"א ס"ל מנ"ל דבחתימה בשנים אפילי יוצא מת"י אחר כשר דילמא דווקא ביוצא מת"י דבכתיבה בשנים פסול כה"ג ומנ"ל להרחיק חתימה בשנים מכתיבה בשנים בב' מדריגות. ז"א דבלא"ה כששנים אומרים בפ' נחתם כוחה מיופה וחזר ביה בלא"ה דבשנים מעידין על החתימה הוי עיקר הקיום בהכשר לא איכפת לן כ"כ על הכתיבה ודי כשאחד אומר בפני נכתב ואפילו אין הגט יוצא מת"י ע"ז שאל אתיא דר' יוסא כר"א עד דלא חזר בי' א"ר מנא אפילו מן דחזר ביה אתיא הוא ולא דחזר ביה משום דס"ל כר"ז ולא כר"א ז"א דאפילו דסבר כר"א מ"מ חזר בי' והרחיק חתימה בשנים בב' מדריגות מכתיבה בשנים משום דבכתיבה בשנים אין כוחה מיופה ע"כ אפילו בשיוצא מת"י הע"א נמי פסלי רבנן ומ"מ אין לאמר דבשנים מעידין על החתימה לא מכשרי רבנן רק דווקא בשה"ע מוציא הגט מת"י ז"א דשניא הוא חתימה בשנים דאפילו בשאין הגט יוצא מת"י הע"א נמי כשר ודוק:

הלכה ב

אר"י פסול מפני אכילת פירות. א"ל רשב"ל מעתה תחיש לגיטין הבאין ממדה"י שמא נכתבו ביום ונחתמו בלילה. פי' דלעיל קאמרינן עד שיאמר נכתב ביום ונחתם ביום. והרי למ"ד משום לשמה משני ריב"ל ברפ"ק על הא דפריך וקשיא אילו המביא שטר מתנה ממדה"י שמא צ"ל בפ"נ ובפ"נ ומשני ריב"ל שניא היא שאין בקיאין בדיקדוקי גיטין ומסיק שם בה"א דצריך שיאמר נכתב ביום ונחתם ביום הוי ג"כ מדיקדוקי גיטין. ואי ס"ד דהטעם הוא משום אכילת פירות ולא משום בת אחותו אלא בעניני ממונות א"כ כיון דאמרינן דבמדה"י לא בקיאין בוה דבעינן נכתב ביום ונחתם ביום א"כ מעתה יש לחוש כמו כן בגיטי ממונות הבאין ממדה"י שמא נכתב ביום ונחתם בלילה דהא בגיטי ממון נמי פסול נכתב ביום ונחתם בלילה כדאמר ר"ש במתניתין שהי' ר"ש אומר כל גיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין כו' א"כ קשה כיון דכל הטעם של נכתב ביום ונחתם בלילה היא משום פירות ומשום לתא דדיני ממונות נגעו בה א"כ הרי הוא ככל הגיטין מעתה צריך לחוש לכל גיטין הבאין ממדה"י על הך חששא שמא נכתב ביום ונחתם בלילה כיון דבני מדה"י אין בקיאין בדין נכתב ביום ונחתם בלילה ומ"ש גט זה מכל הגיטין. ואפילו דר"י ס"ל בפ"ק דהטעם משום שאין עדים מצוין לקיימו. הא אמוראי נינהו אליבא דר"י בש"ס דילן אי ס"ל משום לשמה או משום שאין עדים מצוין לקיימו עי' ברשב"א ז"ל דף י"ז ע"א שכתב כן וכה"ג בירושלמי אמוראי נינהו דהא ר'

יוסי בן יוסי בשם כ' יוחנן ס"ל דצריך לאמר בפ"נ ובפ"נ גבי שנים שהביאו את הגט אלמא דהוא משום לשמה. א"כ פריך שפיר רשב"ל דלמה לא ניחוש לכל גיטין הבאים ממדה"י משום החששא הזאת כמו דחיישינן גבי גט בשלמא אם הי' הטעם משום שמא יחפה על בת אחותו ניחא דבשאר גיטין שפיר בקיאין הן משום טריפת לקוחות משא"כ בגיטין למ"ד דאין לבעל פירות משעת כתיבה ואין כאן חשש רק משום יחפהעל בת אחותו בזה אין בקיאין. אבל לדידך דטעמא בגט אשה הוא ג"כ משום פירות א"כ מ"ש גט אשה מכל הגיטין. ומשני זה זיופו מדבר אחר פי' דנהי דבגט ג"כ החשש משום פירי מ"מ דווקא בגט אשה אין בקיאין דבעינן נכתב ביום ונחתם ביום דהא באמת אי לאו תקנתא דרבנן דהגט פסול משום זה לא הי' נפסל הגט. אף דבשאר שטרות מוקדם פסול מ"מ בגט הי' כשר דאע"ג דהוא מוקדם אבל מאי שייכות היא לכריתות דהא גט אשה לאו משום טריפת לקוחו' עבידי רק רבנן תיקנו דהגט יהא פסול ולא יהי' כריתו' בגט והוי זייפו מדבר אחר אשר אינו נוגע לכריתות משא"כ בכל הגיטין דעיקר שטר היא משום טירפא וזהו גוף זיופו בזה בקיאין הן אף בני מדה"י ודוק:

הלכה ג

מביא נייר חלק ומקרעין כו' ולא כתב ידו של ראשון הוא אלא מרחיב לפניהן את הקרע פי' התוס' ז"ל דמקרעין הוא נייר אחרת מפרשין דהקושיא היא משום דאינו יכול להתקיים בחותמיו. ולפירש רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל דמסרטט בנייר הקושיא הוא הא הסירטוט גופי' חשוב ככתב דהא הקורע על העור כתבנית כתב כשר ומשני מרחיב לפניהן את הקרע והמה יחתמו באמצע ולא על גבי כתב הראשון. וע"כ ניחא הא דאסמיך לזה הברייתא דהקורע על העור כתבנית כתב כשר. והנני תמה על הב"ש ז"ל בס' ק"ל ס"ק כ"ח דמקשה האי קושיא על פירש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל מהברייתא דהקורע על העור ומשני דמקרע מקצת מכל אות ומסיק דמכאן ראי' לת"ה ז"ל בחק תוכות אם לא נגמר האות כשר ודי' עכ"ל ז"ל עיי"ש. ובאמת בירושלמי מפו' היא ומשני כדברינו ודוק:

ר' מנא בעי ולמה לינן אמרין רושם לפניהן במים. אם בא ועירר ערערו קיים פי' הק"ע ז"ל אינו מובן. והפ"מ ז"ל כתב דגרסינן עדר וג"ז אינו מובן לכן נראה לפענ"ד דנתחלף בכאן אות א' באות ע' א"נ דאל"ף ועי"ן מתחלפים באחה"ע ואיידי דכמה פעמים נשנה במס' הזה תיבות הללו אם בא וערר ערערו קיים ע"כ נשתרבב לשון זה בדפוס והכונה פשוט עפ"מ דגרסי' בירושלמי פ"ב במס' סוטה ה"ב גבי מים המאררים מי יכול מראה מים ת"ל ארר אי ארר יכול מראה דיו ת"ל מי הא כיצד מראה מים ומראה ארר שיערו חכמים חצי לוג מים מן הכיור ע"כ ופי' פשוט שם דדריש תיבת המאררים דפי' המאררים הוא

שחורים ע"כ יכול דכיון דנמחק דיו של המגילה בתוך המים יהי' מים מועטין כ"כ עד שיהא ניכר המראה דיו ת"ל מים וקפיד רחמנא שיהא מראה מים ומראה דיו ושיערו חכמים בחצי לוג מים מן הכיור יהי' עם דיו המגילה מראה מים ומראה ארר. ומסיק שם דלר"י דס"ל רביעית מים לדעתי' דממעט בכתב עיי"ש הרי מפורש שם דבנותן דיו למים נקרא ארר. וע"כ ה"נ ה"פ ר"מ בעי ולמה לינן אמרין רושם לפניהם במים. ולכאורה צ"ב הא כשירין אח"כ דיו ע"ג המים ונקרא ארר אפשר לא יהי' דבר של קיימא דאין כותבין אלא בדיו בסם בסיקרא ובכל דבר שהיא של קיימא אבל מאן יאמר לן דארר הוי דבר של קיימא. ע"כ מסיק ר"מ בקושתי' ולמה לינן אמרין רושם לפניהן במים ואם בא אח"כ וערר עררו קיים דארר נמי הוי דבר של קיימא ודוק:

על דעתיה דרבי יוסי הגלילי ידות האוכלין כאוכלין נשמעינה מן הדא כתבו על קרן צבי גדרו וחתמו כו' פירש שגדרו הבשר מאתו ובצבי שחוט כשר הא אם חתמו ואחר כך גדרו לא אלמא דידות האוכלין כאוכלין וכן מבאר בס' נו"י ז"ל ודוק:

הלכה ד

לית הא פליגא על ר' יוחנן פי' דלקמן במתניתין הכותב טופסי גיטין דמוקי שמואל כר"א והוא ששייר מקום התורף עביד הגמ' צריכותא בדף כ"ו בהא דמוקי שמואל המתניתין דאין כותבין במחובר כר"א והמתניתין דהכל כשרין לכתוב את הגט כר"א בששייר מקום התורף ובדף כ"ו משני אמוראי נינהו ואליבא דר"י עיי"ש הרי דצריך לאוקמי כולי מתניתא או כר"מ או כר"א א"כ מתניתא דידן למאן דאמר בכתבו שנינו א"כ ע"כ מתניתין כר"א בששייר מקום התורף עיין בש"ס דילן ע"כ פריך ולית הדא מתניתא פליגא על ר' יוחנן דמוקי המתניתין דהכותב טופסי גטין כר' מאיר ואם כן קשיא מתניתין דידן דע"כ בששייר מקום התורף ור' אליעזר היא ולא משני מידי:

שמואל בר אבא בעי כתבו וחתמו בתלוש חיברו תלשו ונתנו לה מה אמר בה ר' יהודא ר"א אמר ר"א בעי כתבו בתלוש חיברו חתמו תלשו ונתנו לה מה אמרי בה רבנן כן גי' הרשב"א ז"ל עיי"ש פי' דלר"י כיון דהיה הכתיבה והחתימה בתלוש אפילו נתחבר ונתלש קודם הנתינה לא חשוב מחוסר קציצה כיון שאין שום שינוי בגוף הגט דדווקא בקציצה בקרן של פרה כיון דהוי שינוי בגוף הגט. דמעיקרא היה ארוך ועכשיו קצר. אבל גבי תלישה כיון דהוי גוף הגט כמו שהי' לא חשיב מחוסר קציצה עי' ברשב"א ז"ל שכתב כן. וכל עיקר דאין כותבין במחובר הוא לאו משום מחוסר קציצה ז"א דהא יכול לתלוש אלא העיקר כמו שאמרו בירושלמי בסמוך לעיל משום דילפינן מספר דבעינן תלוש וכיון דנכתב ונחתם בתלוש לא איכפית לן בתלישה על מחוסר קציצה ונתינה. והרשב"א ז"ל

כתב כן בפשיטות להלכה ואך מסיים דבירושלמי מיבעיא לה והיינו דמיבעיא אליבא דר"י בשהי' הכתיבה והחתימה בתלוש ולרבנן דהיא לר"א דע"מ כרתי ובעינן העיקר הכתיבה בתלוש מיבעיא לן אם נתלש אחר הכתיבה ודוק:

אר"א מה פליגין בגיטין אבל בשטרות אף רבנן מודיי כצ"ל וכן איתא בבבלי דף כ"ב ע"ב עיי"ש דבגט כשר משום דאינו לימים רבים ובימים מועטים אי אפשר להזדייף כמו דמסיק דו פתר לה שטר על החלק ועדים על המחק דבזה יש עצה שלא יזייף דיכתבו בין סהדי לסהדי אנחנו סהדי חתמנו על המחק ושטר על החלק כדאיתא בש"ס ב"ב דף קס"ד וכמו שמבאר הפ"מ ז"ל ומ"מ בשטרות לא מהני לאו משום חשש זיוף אלא משום דאינו כשר בשטר עד שיהא ראוי להתקיים ימים רבים ודבר המחוק אינו ראוי להתקיים ימים רבים ונמחק מעלי' כדאיתא בר"נ ז"ל. ור"ל אמר לא שניא היא בין בגיטין בין בשטרות היא המחלוקת דו פתר לה ג"כ בשטר על החלק ועדים על המחק דאי תרווייהו על המחק בזה לכו"ע כשר כדמסיק בסמוך. ואי בשטר על המחק ועדים על הנייר בזה לכו"ע פסול דהא אין שום עצה על הזיוף דבאופן זה יכול למחוק שני פעמים כדאיתא בש"ס ופוסקים ז"ל וע"כ מוקי ג"כ בשטר על החלק ועדים על המחק דאיכא תקנה לזייף וע"כ כשר אף בשטרות ואי דנמחק מעליו ובעינן דמעמד ימים רבים ז"א דס"ל כמ"ד בש"ס דילן דימים רבים בשטרות רק עצה טובה הוא. ופריך וקשיא על דר"ל ועל דר"א אם בעדים על המחק בדא חכמים מכשירין בתמיה דא"כ אמאי כשר לר"א בגט ולר"ל אף בשטרות ואפילו דאיכא עצה דזייף מ"מ לא ניחא ליה בזה הא סוף סוף חתמו העדים על דבר שאינו מתקיים ובעינן דבר המתקיים ולא שיומחק מעליו ומשני אר"ז קומי ר"מ חכמים שהן בשיטת ר"א דס"ל דע"מ כרתי וע"כ כשר ולא איכפית לן על דבר המתקיים ולפ"ז כשר אפילו בשטר על המחק ועדים על החלק דאין תקנה אפילו על הזייף מ"מ כשר וכמו דמסיק דו פתר לה כלומר דלשיטת ר' זעירא כשר אפילו בשטר על החלק ועדים על המחק כשר ג"כ ולא מיבעיא דבתרווייהו על המחק פשיטא דכשר כדמסיק בסמוך אלא אפילו בשטר על המחק ועדים על החלק ג"כ כשר שמואל אמר אחד זה ואחד זה על המחק. וכדמסיק דניכר היא אם נמחק פ"א ואם נמחק ב' פעמים ולא מוקי לחכמים כר"א ונמצא דג' מחלוקת בדבר דל"ל ולר"א מיירי מתניתין בדאיכא תקנה להזיוף ורק משום דבעינן דבר המתקיים. ולרבנן לא איכפית להו רק לר"א חיישי רבנן על עמידת ימים רבים. ולר"ל לא חיישי על ימים רבים והגמ' לא ניחא לה בזה דבאין חשש זיוף יהא כשר משום דבעינן דבר המתקיים ולפיכך פתר ר' זעירא כר"א וע"כ מוקי

כר"א דע"מ כרתי ולפי' לא איכפית לן על זיוף גם כן. ושמואל מוקי בשהכל על המחק ועל כן אינו יכול לזייף ודוק:

הלכה ה

רב הונא אמר והוא שיהא פיקח עומד ע"ג. ר' יוחנן בעי והן הוא וכתב לה לשמה. כן גי' העיטור ז"ל שמואל אמר צריך שיניח תורפו של גט עמו. ומוקי המתניתין כר' אלייעזר ובלבד שישמר מקום התורף ואתיא כו' דמר רבי שמעון בן לקיש כתב תורפו בטופסיה פסול פי' לקמן במתניתין בפ"ג הכותב טופסי גיטין קאמר רב יהודא אמר שמואל צריך להניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ורבי אליעזר היא דאמר ע"מ כרתי וקעביד הגמרא צריכותא בהא דאוקים שמואל מתניתין דאין כותבין במחובר ומתניתין דהכל כשירין לכתוב את הגט מוקי בששייר מקום התורף ור"א היא ובדף כ"ג ע"א דמוקי רבי יוחנן מתניתין דהכל כשירין לכתוב את הגט כרבי מאיר פריך והא אמר רבב"ח א"ר יוחנן ר"א היא במתניתין דאין כותבין במחובר מוקי בששייר מקום התורף ור"א היא ומשני אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן עיי"ש אלמא מפורש דכולהו מתניתין צריך לאוקמיה כחד תנא או כרבי מאיר או כרבי אליעזר והילכך שמואל דמוקי מתניתין דידן דהכל כשירין לכתוב את הגט בששייר מקום התורף ור"א היא ס"ל כאוקימתא דרשב"ל במתניתין דהכותב טופסי גיטין כר"א בששייר מקום התורף ור"א היא וכן לעיל במתניתין דאין כותבין במחובר לקרקע מוקי בירושלמי גם כן כן למאן דאמר כתבו שנינו ע"כ בששייר מקום התורף ור"א הוא מוקי בירושלמי ג"כ כרשב"ל דמתניתין דהכותב טופסי גיטין דמוקי שם בששייר מקום התורף ור"א היא וכדברינו שם דכולהו מתניתא מתוקמא כחד תנא ודוק:

פרק ג

הלכה א

רב אמר כולהם אינן פסולין חוץ מן האחרון כו' מילתי' דרשב"ל אמר כולון אינן פסולין. וכתב הק"ע ז"ל והפ"מ דה"ג מילתי' דר"ל אמר כולון אינן פסולין. ובאמת הגי' שלפנינו היא כך. וע"כ מובן מאליו דהיה לפניהם הגי' להיפוך דלרשב"ל כולן פסולין. ולר' יוחנן כולן אינן פסולין והגי' הם ז"ל להיפוך. ונראה לפענ"ד דהוא כמו הגירסא שהי' לפניהם ז"ל ממש וכן בהא דרב אמר כולהם אינן פסולין חוץ מן האחרון שהוא פסול. פי' המפרשים ז"ל. כולהם אינן פסולין פי' דאין פוסלין מן הכהונה ולשון זה דחוק לפרש כן. אך סמכו על שיטת הבבלי דנחלקו רב ורב אסי שם. אם פוסלין מן הכהונה.

אבל לפי זה נמצא דמהופך הפלוגתא בין רב ורב אסי מבבלי לירושלמי. דהא בבבלי גרסינן אמר רב כולן פוסלין מן הכהונה חוץ מן הראשון. ע"כ נראה לפענ"ד ברור דהא דהגי' המפרשים ז"ל והפכו הגי' בדר"י ורשב"ל זה א"צ להפך והגי' כמ"ש ממש וכעת מצאתי בירושלמי דפוס קראטשין דנדפס ר"י אמר אינן פסולין. אך גם בדרב ודרב אסי הגי' ג"כ כמו בבבלי ממש ועי"ז יאיר עינינו בע"ה בהאי סוגיא ויהי' קולורין לעינים בכל הסוגיא בע"ה. וה"פ רב אמר כולהם אינן פסולין חוץ מן הראשון פי' דכולהם אינן פסולין גמורים דלא יהיה שום נגיעה בגירושין ז"א דאפילו דהוי פסולין דלא הוי מגורשת גמורה בגט זה מ"מ אינן פסולין גמורין דלא יהיה נגיעה בגירושין ז"א אלא דאינה מגורשת לגמרי ומ"מ אינו פסול גמור והוי נגיעה בגירושין חוץ מן הראשון דהוי פסול גמור דלא הוי אף נגיעה בגירושין ואיסי אמר כולהן פסולין לגמרי דלא נגעה שום גירושין חוץ מן האחרון דלא הוי פסול גמור ונגעו בה גירושין כו' והוי כמו בבבלי ממש מילתיה דרשב"ל אמר כולהן פסולין. דרשב"ל אמר כתב תורפו בטופס פסול דמוקי מתניתין כר"א דע"מ כרתי ובעינן כתיבה לשמה מדאורייתא. וע"כ לא נגעה בה שום תפיסת גירושין. מילתא דר"י אמר כולהן אינן פסולין דר"י אמר כתב תורפו בטופסי' כשר דאוקמי' כר"מ דע"ח כרתי ולא בעינן כלל כתיבה לשמה ואפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר א"כ כולהון אינן פסולין. מילתי' דר"א אמר כולהון אינן פסולין. ר"א שאל כתב קידושין שכתבו שלא לשמו מהו שיתפסו בה קידושין פי' דאף דילפינן הוי' מיציאה ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין ומה בגירושין אינה מגורשת בשלא לשמה אף בקידושין אינה מקודשת. הנ"מ דווקא לענין שאינה מגורשת ואינה מקודשת גמורה דמקיש הוי' ליציאה. אבל מיבעיא ליה לענין תפיסת קידושין לענין להצריכה גט ול"ל דמיבעיא ליה אם מקשינן הוי' ליציאה כל עיקר בזה ואם מקודשת לגמרי בשלא לשמה. א"כ תיבת מהו שיתפסו בה קידושין מיותר. והכי הול"ל כתב קידושין שכתבו שלא לשמה מהו כמו בבבלי במס' קידושין דף ט'. וע"כ מן מה דלא צריכין ליה בגיטין דאינן פסולין לפום כן שאל בקידושין דהא לא מיבעיא ליה אם מקשינן הוי' ליציאה דא"כ מה שאל על תפיסת קידושין. ישאל על עיקר הקידושין אם בעינן לשמה או לא. אלא דע"כ דזה פשיטא לי' דילפינן כתב קידושין מגירושין דמה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת. אך מיבעיא ליה אם אינה מקודשת כלל או דתפיסת קידושין עכ"פ יש לענין גט. והא דמיבעיא ליה לענין קידושין ולא מיבעיא ליה על גט גופי' שלא לשמה אם יש נגיעת גירושין ע"כ דבגט לא מיבעיא ליה כלל ופשיטא ליה דאינן פסולין לגמרי ונגעו בה גירושין ע"כ מיבעיא ליה בקידושין דילמא דווקא בגט באף שלא לשמה אף

דאינה מגורשת לגמרי מ"מ נגעו בה גירושין בנכתב שלא לשמה דהא עכ"פ נזכר שמה אף שלא בכונה דהא בגט בעינן שיזכיר את שמה אנת אשה פלונית ואפילו לא קמכוין עבורה הא עכ"פ נכתב שמה יהי' איך שיהיה שלא בכונה הרי עכ"פ נזכר שמה אבל בקידושין כל עיקר הוא הכונה שיכוין לכתוב עבורה דהא אינו כתוב שמה בפירוש אנת אשה פלונית כמו שכתב הריטב"א ז"ל בשם מרבוותא ז"ל. וכן משמע מדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' אישות [וכן מוכח מלשון הגמ' דכותב הרי את מקודשת לי ולא הרי את פלונית מקודשת לי וכן כתב הריטב"א ז"ל בשם מרבוותא ז"ל דלא מצינן בשום מקום שיכתוב שמה בשטר קידושין] א"כ בקידושין שאינו כתוב שמה וכל העיקר הלשמה היא הכוונה דנכתב עבורה. וכיון דלא נכתב עבורה א"כ פסול ולא נגעו קידושין כלל ולא מיבעיא שאינה מקודשת לגמרי אלא דאף לא נתפס קידושין לענין גט וע"כ מיבעיא ליה משא"כ אם בגיטין גופי' מיבעיא ליה אם נגעו בה גירושין. ויש לומר דלא נגעו בה גירושין א"כ לא ישאלנה בקידושין מה אם גיטין ע"י שהיא צריך לשמה פי' שיכתוב שמה וכתב שלא לשמה לא נגעו בה גירושין קידושין שאינו צריך לשמה פי' דלא בעינן שיכתב את שמה אלא שיכוין עבורה וכתב שלא לשמה וכיוון עבור אחרת אינו דין שלא יתפסו בה קידושין ותהא פשיטא ליה בקידושין. דהא כן הוא פשיטא ליה הואיל ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין מה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת פי' דהא זה לא מספקא ליה אם מקשינן כלל הוי' ליציאה בזה דזה פשיטא ליה דאתקש הוי' ליציאה דבשלא לשמה אינה מגורשת ולא מיבעיא ליה לענין עיקר הקידושין אם מתקדשת בשלא לשמה דהא זה פשיטא ליה דאינה מקודשת לגמרי כמו דאינה מגורשת דהא לא למדו כתב קידושין כל עיקר אלא מגירושין וכל עיקר האיבעיא שלו הוא רק אם לכל הפחות יש בה תפיסת קידושין לחומרא. ואי ס"ד דיש לומר דאף בגירושין אין תפיסת גירושין אף לחומרא א"כ פשיטא דכ"ש בקידושין אין בה תפיסת קידושין אף לחומרא. ואת דאת שאיל על קידושין ישאל על גירושין שמא לא נגעו בה גירושין וממילא ידעינן בקל וחומר על קידושין. אלא על כרחך דפשיטא ליה בגירושין דיש בה תפיסת גירושין לחומרא ועל כן מיבעיא ליה אם גם בקידושין יש בה תפיסת קידושין לחומרא או לא. ומהסוגיא הזאת ראי' גדולה להנך מרבוותא ז"ל לדעתם דלא בעינן בקידושין שיכתוב בשטר קידושין את שמה ודוק:

א"ר יוחנן ותני כן כל התנאים פוסלין בגט. דברי רבי כו' עד סוף הסוגיא. הסוגיא הזאת מובא בבעה"מ ז"ל ובמלחמות ז"ל דף פ"ד ונחלקו בפי' הסוגיא הזאת עיי"ש ודוק:

הלכה ב

מתניתא פליגי על רשב"ל כצ"ל ופשוט הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן משמע אבל האמל"א לא צריך. ומשני פתר לה ותורפו עמו ודוק:

וקשיא על דרבי יוחנן אם בשכתב תורפו בטופס בדא חכמים מכשירין ר' ירמי' בשם ר' זעירא מפסולו את למד הכשירו פי' דמקשה אם בשכתב התורף ג"כ כשר קשה אמאי כשר מ"ש תורף של האמל"א ממקום האיש והאשה דהא האי תורף והאי תורף ואפילו לרבי מאיר דעח"כ מ"מ סבירא ליה גם כן דצריך לשייר מקום האיש והאשה א"כ מ"ש האמל"א ולמה כשר בהאמל"א. ובירושלמי ליכא האוקימתא דמשום קטטה רק משום תקנות עיגונות לבד וא"כ למה כשר בתורף יותר ממקום האיש והאשה ומשני רבי ירמי' בשם רבי זעירא רבו. מפסולו את למד הכשירו אילו כתב כולו לשמה ושם האיש ושם האשה שלא לשמה פי' שנכתב לשם אשה אחרת דנכתב שרה ונקראת מרים ונמצא דמרים המגורשת לא מתגרשה בגט של שרה לכו"ע וע"כ הוי בשלא לשמה פסול גמור ודכותי' כתב כולו שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה כשר פי' דדבר המעכב והוי פסול על ידו ע"כ בדבר זה דנכתב לשמה כשר וילפינן מהפסול את ההכשר וידעינן מהו העיקר של גט וע"כ שם האיש והאשה היא עיקר המכשיר. דהא זה פשיטא דהוא פסול שלא לשמה וכתב שם אחר ע"כ דהוא עיקר המכשיר מה שא"כ בהאמל"א דאינו עיקר של גט דהא אינו פוסלו בשלא לשמה ע"כ אינו מכשיר בלשמה רק שם האיש הוא העיקר המכשיר ממילא כיון שנכתב יקר המכשיר לשמה כשר ולא איכפית לן על הראמל"א ופריך ר' יוסי לר' ירמי' על תירוצא שלו דמשני בשם ר"ז רבו דלמה הוי שם האיש עיקר המכשיר יותר מהאמל"א. אם מתוך פסולו בשלא לשמה דפשיטא דהיא פסול דלמה היא פשיטא יותר מהאמל"א דאמת אם נכתב לשם אחר הרי הוא פסול אבל בשנכתב סתם וזיווג השם הרי הוא ג"כ שלא לשמה וכשר כמו האמל"א וא"כ מ"ש שם האיש והאשה מהראמל"א הא תרווייהו שוין בשלא לשמה לענין פסול ומ"ש דעשית עיקר הפסול בשלא לשמה משם האיש ואשה מן הראמל"א. ושאל מר' ירמיה שיפרש לו דברי ר"ז רבו ע"ז השיב לו א"ל כן אר"ז רבי מכיון שאין מצוי לזיווג אפילו זיווג כמי שלא זיווג והוי כשנכתב בסתם שרה בת אשר הוי לכל הנשים שינוי השם וע"כ אפי' אם נזדמן שרה בת אשר הוי כמי שלא נזדמן וחשיבא שינוי השם דהא כל הגיטין שיכתוב בעולם הוי אצל האשה הזאת שינוי השם ואפילו נזדמן בהזדמנות הוי ג"כ שלא לשמה גמור והוי כשינוי השם אבל הראמל"א לא הוי שינוי בלשמה דהא בכל הנשים צריך

למיכתב הראמל"א והוי סתמא וכשר זולת בשם האיש והאשה הוי כשינוי השם. וע"כ מדמעכב הוי הוא העיקר וכיון דנכתב לשמה לא איכפית לן עוד על כולהו ודוק:

הלכה ה

מה בקידושין מה בין גיטין כו' ואין ביד כל אדם מצוי לקדש לפי פי' המפרשים ז"ל משמע דזהו דינא של פסק הקדוש מרדוש ז"ל ולכאורה קשה על החולקין ז"ל עליו ז"ל אבל לפי דעתי דיש לפרש באופן אחר ולא תקשי להחולקין ז"ל כלל. והנה הב"ח ז"ל הקשה הא בקידושין דף מ"א ילפינן מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקידושין מנ"ל ת"ל ויצאה והיתה הרי דהוקש קידושין לגירושין ומפשט ההיקש משמע דלגמרי מקשינן אף לשליח עושה שליח ולדעת שלטי הגבורים ז"ל ניחא דכתב דבקדושי שטר שליח עושה שליח רק בקידושי כסף אינו עושה שליח משום דיכול לקדש בכסף אחר הו"ל מילי ואיתא בירושלמי פ' האומר בפ"ג דמס' קידושין דאע"פ דמקשינן הוי' ליציאה מ"מ בדבר שחלוקים בסברות כל אחד אמרינן כדמסתבר לבד קידושי שטר דהואיל וכל עיקר דידעינן קידושי שטר הוא מגירושין כל דיני גירושין ילפינן על שטר קידושין אע"פ שע"פ הסברא יש לחלקם עיי"ש גבי המקדש אשה לשלשים יום מקודשת הרז"ג לל' יום אינה מגורשת א"ר בא הדא דתימר שקידשה בכסף אבל אם קדשה בשטר הואיל ולא למדו כתב קידושין אלא מגירושין מה בגירושין אינה מגורשת אף בקידושין אינה מקודשת ע"כ הרי מפורש דאע"פ דחולקים בסברתן קידושין מגירושין ילא ילפי קידושין מגירושין הנ"מ בכסף אבל בקידושי שטר הואיל וכל עיקר ילפינן שטר קידושין הוא מגירושין ע"כ אין לחלק ביניהם והילכך אע"פ דילפינן ויצאה והיתה קידושין מגירושין לענין שליחות מ"מ לא לגמרי הוקש לענין שליח עושה שליח משום דחלוקין בסברתן דבזה הוי מילי ובזה לא הוי מילי אבל בקידושי שטר הואיל ולא למדו כתב קידושין כל עיקר רק מגירושין מה בגירושין שליח עושה שליח ומהני אף בקידושין א"נ והוא העיקר דמה דילפינן קידושין מגירושין מויצאה והיתה הוא רק לענין קידושי שטר אבל לא לענין קידושי כסף כדמוכח מירושלמי. וכן איתא בר"נ ז"ל בריש מס' קידושין עיי"ש ויש להאריך בכ"ז ואכ"ל ודוק:

הלכה ו

אר"מ לכן צריכה והוא שבא לא"י כו' פי' דהא דשליח צריך לומר בפ"נ ובפ"נ הוא דהחמירו עלה מעיקרא משום להקל בסופו כדאיתא בריש מכילתין עיי"ש וא"כ כיון דנתקיים פעם אחת ע"י שליח ראשון באמירתו בפ"נ ובפ"נ הו"ל כאלו נתקיים ע"י ב' עדים. וא"כ למה צריך השליח השני לומר בפ"נ ובפ"נ דהא בא"י א"צ לעשותו בפני

ב"ד ומחו"ל בגט שנתקיים בחותמיו כגון ביש עליו עדים וא"צ לקיים בחותמיו א"צ לומר שליח ב"ד אני רק בבא מחו"ל ואין עליו עדים להתקיים בחותמיו. החמירו רבנן שלא יהיה גט בלא קיום משום שאין עדים מצוין לקיימו כדי להקל בסופו והילכך אע"פ שנתקיים בב"ד ע"י שליח ראשון בחו"ל מ"מ צריך קיום משום שאין עדים מצוין לקיימו מחו"ל. אבל כשהביא לא"י ונתקיים בא"י בב"ד א"כ הא"מ דא"צ לומר שוב שליח ב"ד אני במקום בפ"נ ובפ"נ כיון דנתקיים בא"י גופי' בב"ד וע"כ צריכה למימר דצריך לומר שליח ב"ד אני במקום בפ"נ ובפ"נ והטעם הוא כמו שכתב הרשב"א ז"ל בהטעם דצריך השליח השלישי להיות שליח מב"ד דאל"כ איכא למיחש שמא השליח הראשון טעה ונתנו בינו לבינו ולא נתקיים בב"ד מפיו. אם לא שיאמר שליח בית דין אני והילכך אפילו כשנתקיים בשליח ראשון בב"ד בארץ ישראל מכל מקום אם לא יאמר שליח בית דין אני במקום בפני נכתב ובפני נחתם לא מהני דמ"ל דנתקיים על ידי השליח ראשון בבית דין. ופ"מ לכן צריכה דאמר ר' מנא הפירש לא מיבעיא בחוץ לארץ אלא אפילו בארץ ישראל אשמועינן נמי הדין הזה וכן רגיל ר"מ בירושלמי להך לישנא לכן צריכה עי' בפ' מי שהי' נשוי ודוק:

חלה השליח אם שליח השלישי נעשה בב"ד ומסיים אלא שליח ב"ד אני על שליח האחרון הרי דשליח דשליח משוי שליח ובב"ד כדמסיק בבבלי. וע"ז שאל אם צריך למסור לו כל שליחותו פי' אם צריך שיאמר דאני שליח מפלוני שהיא שליח מפלוני. או דלא יאמר רק שליח ב"ד אני ע"ז רצה ר' אבון בר כהנא מעיקרא למימר דלא צריך למסור לו כל שליחותו מהא דתני אלא אומר שליח ב"ד אני משמע דתו לא צריך למימר. והדר חזר בי' ומדייק מהא דתני וא"צ השליח האחרון למימר בפ"נ ובפ"נ משמע דרק בפ"נ ובפ"נ אצ"ל אבל צריך למסור השליחות כולו ודוק:

פרק ד

הלכה ב

הגע עצמך דהוה שמי' ראובן ואפיק שמי' שמעון אלא אני פלוני וכל שום שיש לי ע"כ. הר"נ ז"ל הביא פירוש מקצת מרבוותא ז"ל ובשיטת הרי"ף ז"ל משמע דלא מפרש כפירושם ז"ל אלא מפרש דהירושלמי מוקי בראשונה משנה שמו במקומו ולזה הי' תקנת ר"ג דבלאו בכל שום אינה מגורשת ובכל שום מועיל. ואילו בגמ' דילן לא חששו לאפיק שמו כלל ואדרבה אם כתבו לא מהני וכל שום עיי"ש דכתב כן. ונראה לפענ"ד בביאור זאת הסוגיא החמורה מאוד. דה"פ דהי' משנה שמו ושמה כשהי' לו שם עריסה והי'

משנה שמו בשם אחר וכן שם אשתו ושינה שמה לאחרת משום רמאות שרוצה לגרש שרה אשת שמעון באיזה מקום. וע"כ שינה שמו ושם אשתו לשמעון ושרה ואינו יודעין שיש לו ולאשתו שם אחר והירושלמי חושש להפוך שמו כנ"ל. ע"כ התקין ר"ג הזקן שיהא כותב כל שום שיש לו וע"כ לא יכול עוד לגרש את שרה אשת שמעון דהא לשמעון אין לו עוד שם. ובדרך זה נבין בע"ה כל הסוגיא הבא בסמוך תמן תנינן כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וכו' ובלבד שיהא מכירם א"ר אבא צריך שיהא מכיר את שניהן פי' שאין כותבין לאיש שאין מכירין אותו ואת אשתו דילמא רוצה לגרש אשת חבירו ואין כותבין אלא א"כ מכירין וס"ל לר' אבא דצריך שיהא מכיר את שניהם שזה שמו וזו אשתו וזה שמה א"ר לא צריך שיהא מכיר לאיש בגט ולאשה בשוברה אבל לא בעינן בגט רק שמו ולהכיר אותו. ע"ז פריך ר' אבון בר"ח קומי ר' הגע עצמך שהביא אשה אחרת וגירש בה כיון שאין אנו מכירין שזהו שם אשתו. ומשני לכשיבאו עדים ויעידו פי' דאין לה היתר להנשא אלא א"כ יעידו העדים של בעלה של זו חתמו על הגט. ופריך מעדים החתומין על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד. ומשני תמן באומר לא חתמנו כל עיקר ברם הכא באומר בזה חתמנו ולא חתמנו על זה וצריכה להביא עדים שחתמו על הגט בשביל בעלה ופריך ממתניתין דרישא על ר' אבא דהנה נפ"מ בין ר' אבא ור"א הוא באופן ההכרה לר' אבא צריך ע"כ להכיר שזה שמו. ולר"א א"צ להכיר שזה שמו כי מאי מהני בשיודעין שמו כיון שאין מכירין שם אשתו. וכל עיקר ההכרה עליו היא הכרת פנים שלו כדי שידעו להעיד שלזו חתמנו ולזו לא חתמנו וא"כ קשה על ר' אבא מרישא דמתני' דבראשונה היה משנה שמו ושמה. כיצד היה יכול לשנות שמו כיון דאין כותבין אלא א"כ מכירין אותו והאיך ישנה שמו בשלמא לר"א כותבין אע"פ שאין מכירין אותו אפילו דהוא אורח שבא היום ממדינה אחרת מ"מ כותבין גט עבורו ובלבד שיהי' העדים מכירין אותו. כההיא דאמרינן בירושלמי במס' ר"ה פ"ב ובסוטה פ"ט. ב"ד שראו את ההורג אמרו אם רואין אנו אותו אנו מכירין אותו פי' לא שהיו מכירין אותו מעולם אלא מהיום והלאה יהיו מכירין את צורתו כדי שיוכלו לומר ע"ז חתמנו ולא חתמנו ע"ז. אבל לר' אבא דע"כ צריכין להיות מכירין אותו מכבר מי הוא. וכיון דיודעין שיש לו שם מעריסה א"כ האיך ישנה את שמו לשם אחר כיון דבאיש שהוא ממקום זה ומכירין אותו ויודעין את שמו רק והוא רוצה לשנות את שמו והאיך משכח"ל באיש שיגיד לפני מכיריו שהם יודעין אותו ומכירין אותו והוא ממקום הזה שישנה א"ע בשנוי השם ולמה צריך לשנות שמו כדי לגרש אשת חבירו האיך תעלה על דעתו שישמעו לו והאיך יגיד שם אחר לפני מכיריו. ומשני אית בר נש דחכמון לחבריהון באפין ולא ידעין שמהתהון

ע"כ רוצה לשנות את שמו. כמה אנשים דחכימין לי' ולא ידעו שמו ע"כ רוצה לשנות אף לפני מכיריו כי אולי אינם יודעים כדי לגרש את אשת חבירו. וע"כ בדאתחזיק בב' שמות שיש לו שם אחר מעריסה ע"כ צריך לכתוב מתקנת ר"ג הזקן כל שם שיש לי ואז לא יוכל לגרש בשמו דפקע השתא שמעון את אשת שמעון כיון דנכתב כל שם שיש לו הרי מוכח שיש לו שם אחר מעריסה או שכותבין בפירוש דמתקרי על שם ראובן וע"כ א"י לגרש בשינוי שמו את אשת שמעון. וקאמרינן מתניתא פליגא על ר' אילא התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו ואילו כר' אילא למה לן התקנה ומאי איכפית לן אם ישנה את שמו ואינו רוצה לגרש את אשתו הרי בזה לא יוכל לגרש אשת שמעון דהא אינה יכולה להנשא עד שיבאו העדים ויעידו שע"ז חתמנו וע"ז לא חתמנו ולמה לא יכתבו לו. בשלמא לר' אבא דס"ל דיכולה להנשא בגט שיצא מת"י על שמה ושם בעלה א"כ שפיר צריך לתקנת ר"ג הזקן משא"כ לר' אילא קשיא. ומשני מתניתא במגרש בע"כ מה דאמר ר' אילא במגרש ברצונו פי' דלעולם לא חיישינן הא דשינה שמו למען לגרש את אשת שמעון ז"א דהא לכשיבאו העדים ויעידו. אך באותן שכופין אותן להוציא והוא אינו רוצה לגרש וב"ד כופין אותו ע"כ משנה שמו כדי שלא יועיל הגט. אבל במגרש ברצונו כל עיקר שמשנה שמי משום שרוצה לגרש אשת שמעון בזה לא חיישינן. ואית דאמרי במגרש במקומות אחרים בזה ס"ל לר' אילי לכשיבאו העדים ויעידו משום דבמגרש במקומות אחרים ס"ל ג"כ כר' אבא דצריך להכיר שם האשה גם כן. משא"כ במגרש במקומה יכולין לכתוב אף על פי שאין מכירין את האשה כי במקומה יקראו ב"ד להעדים ויעידו אם חתמו על זה או לא. ודע דלר' אבא תקנת ר"ג הזקן וההיא מתניתין ובלבד שיכירם הוא הכל אחד דמתניתן ובלבד שיכירם היא לאפוקי מאיש שאין אנו מכירין אותו כלל אין כותבין לו כלל ותקנת ר"ג הזקן הוא באיש שאנו מכירין אותו ומשנה שמו על זה מהני שיכתוב וכל שום שיש לי ודוק:

הלכה ג

רב הונא אמר מפני מה התקינו זמן בגט מפני מעשה כו' בת אחותו כו' פי' דתנן ג' גיטין פסולין כו' כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כו'. ופי' בתוס' ז"ל דף ג' ע"ב ד"ה כתב טעמא דפסול משום שיכול לכתוב הזמן כמה שירצה והוי כאין בו זמן כו' עיי"ש ולפיכך הכא במתניתין דתנינן והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם ע"ז קאמר רב הונא דהא דבעינן עדים משום זמן וזמן גופי' היא משום שמא יחפה כו' ודוק:

הלכה ד

ר' אבוה בשם חזקי' בדין הי' שאפילו לשם עבד לא ישתעבד הכ"פ דע"כ הא דחזקי' שלא יהא כל אי"א מפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו וע"כ ישתעבד לראשון לשיטת רש"י ז"ל והרב אלפס ז"ל דאל"כ יפקיע עצמו מן רבו כדי שתמות נפשי עם פלשתים. וע"כ אמרו דישתעבד לראשון. וצ"ב מנין לו. להעבד שישראל אחר יפדוהו ויחזור לשיעבוד להראשון ואלא ע"כ משום דישראל מצווין על מצות פדיון שבוין וכשם שמצות פדיון שבוין על ישראל ב"ח כן נמי מצות פדיון שבוין לפדות עבדים וע"כ לא יפיל עצמו שוב לגייסות דהא ישראלים יפדוהו משום חיוב מצות פדיון שבוין אבל אי אין מצוה לפדות עבדים מי יאמר לו שיפדוהו ישראל לשם עבד או לשם ב"ח ובפרט לשם ב"ח מי יפדוהו. וע"כ הא דחזקי' נמי משום כשם שמצוה כו'. והא דפליגי רבנן ורשב"ג בממנעי ולא פרקי ליה ולרשב"ג ס"ל כשם כו'. לאו דמצוה לפדותו כדי לעשותו ב"ח ז"א דלא מצינו מצוה כזו לעשות מעבד ב"ח והרי אדרבה לעולם בהם תעבודו כתיב אלא דת"ק ס"ל דלא נצטוו ישראל על מצות פדיון שבוין העבדים וע"כ חיישינן דילמא לא פרקי ליה דבשלמא לשם עבד כי פריק ליה הרי לא יפסיד דנוטל דמיו מרבו ראשון אבל לשם ב"ח דאינו נוטל דמיו בודאי מימנע ולא פריק ליה. ורשב"ג ס"ל דמצווין ישראל על מצות פדיון שבוים אפילו בעבדים דהנה במסקנא דפריך הגמ' לרבא דאמר לרבו שני. רבו שני ממאן קני' משבאי שבאי גופי' מי קני ליה ומשני אין קני לו למעשי ידיו כדמסיק אבל הם קונין זא"ז למע"י. והנה לפי מה דקי"ל המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך ג"ש ונמצא דקנין איסור עדיין ברשות הרבו הראשון ולקנין מעשי ידים הרי הוא ברשות רבו שני א"כ כיון דלא קני ליה רק למעשי ידים אין בכחו להוציאו לחירות בג"ש ורק רבו הראשון יכול ליתן לו ג"ש אבל כיון שיתן לו ג"ש הרי היא ישראל ב"ח גמור וע"כ יצא מרשות רבו הראשון דלא מצינו ישראל קונה לישראל במע"י של עב"כ ואפילו ע"ע לא יהי' ולא צריך לצאת אף בש"ש ע"כ דרבו הראשון כשיתן לו ג"ש וצריך ליתן דמיו לרבו השני. והנה רש"י ז"ל והרב אלפס ז"ל פי' דלחזקי' משתעבד לראשון משום שלא יפיל עצמו לגייסות לקיים תמות נפשי עם פלשתים ע"כ משתעבד לראשון. ושיטת התוס' ז"ל דאינו כן אלא משתעבד לשני כמו לרבנן לשם עבד משתעבד לשני כן נמי לרשב"ג. ורשב"ג לא פליג עם רבנן אם לראשון או לשני אלא בנפ"מ בין לשם עבדות בין לשם חירות עיי"ש וע"כ דלפירושם ז"ל אין לפרש דיפיל עצמו לגייסות משום תמות נפשי עם פלשתים ז"א דא"כ מאי מהני התקנה שישתעבד לשני. אלא הפי' של שלא יהא כאו"א מפיל עצמו לגייסות הוא כפי' התוס' רי"ד ז"ל שמא ירצה שהאדון יתייאש מאתו ואח"כ יברח מן הגייסות

עיי"ש. אבל השתא דדינא כשם שמצוה לפדות ב"ח כך מצוה לפדות את העבדים א"כ לא יפיל עצמו לגייסות דהא ודאי דישראלים יפדנו טרם שיברח ויצטרך לשעבד. ועפ"ז יתבאר היטב שיטת התלמודים והפוסקי' ז"ל דה"פ בירושלמי ר"א בשם חזקי' בדין הי' אפילו לשם עבד לא ישתעבד פי' לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו ראשון לא משום דהוי לאחר יאוש. לרבו שני לא דלא קנאו שבאי [כפרכת הש"ס דילן על רבא] ולמה אמרו ישתעבד פי' לרבו שני שלא יהא העבד מבריח עצמו מן השבוין. כפי' התוס' רי"ד ז"ל דהעבד יפיל עצמו לגייסות כדי שיתייאש ממנו רבו ואח"כ יבריח עצמו מן שבוין ע"כ אמרו שלשם עבד ישתעבד לשני ומצוה על ישראל לפדות ב"ח וע"כ לא יפיל עצמו לגייסות כי בודאי טרם שיברח יפדוהו ישראל וישתעבד לו. אר"ז מתניתא אמרה כן רבו נותן דמיו ומשחררו הוא התוספתא הנ"ל המובא בהר"נ ז"ל הנ"ל ומפרש דרבו נותן דמיו לשני ומשחררו דהא ע"כ רבו הראשון משחררו כדמפרש לא אמר אלא רבו הא אחר לא דאחר אינו יכול לשחררו דלא קני' לי'. והירושלמי לא מחלק בחידוש החדש דמחדש בבבלי בקנינו דאע"פ שקנה אותו לא קנה אלא למע"י. ז"א דאי קני קני לי' לגמרי ואי לא קנה לא קנה כלל. והילכך כיון דמדינא לא ישתעבד לשני דשבאי לא קני ליה ורק רבנן תיקנו שישתעבד משום דחזקי' והילכך לא קני אותו קנין איסור. אלא השיעבוד כדי שלא יפיל לגייסות והילכך רבו הראשון משחררו ונותן את דמיו לשני דהא מפסידו מהקנין השיעבוד שיש לו. והילכך ע"כ אירי לאחר יאוש ובדין היא שלא ישתעבד בו השני כלל ורק רבנן אמרו מפני חזקי' שישתעבד לשני הילכך משחררו הראשון ונותן דמיו לשני. ר"א בשם ר' יוסי בדין היא אפילו לשם ב"ח ישתעבד בו לפני יאוש ולמה אמרו לא ישתעבד כדי שלא להוציא לוזה על ב"ח כההיא דאיתא בדף ט' בבבלי שהרי יצא עליו שם ב"ח [וכאוקימתא דאביי בבבלי אך לא מטעמי' משום ממנעי ולא פרקי אלא מטעם שלא להוציא לוזה על ב"ח] וע"ז א"ר יוסי בניחותא כפי' הרמב"ן ז"ל בס' הזכות רשב"ג אומר כשם שמצוה כו' אהן תנינא קדמיא סבר מימר מצווין הן לפדות ב"ח ואין מצווין לפדות עבדים. א"כ ע"כ כאוקימתא דר' אילא דליכא למימר כאוקימתא דחזקי' שלא יהא העבד מבריח עצמו מן שבוין משום דישראל יפדוהו הא רבנן לא ס"ל דמצוה על ישראל לפדות עבדים [וכבר כתבנו דתלי חזקי' בכשם כנ"ל] א"כ ע"כ דמתניתין כאוקימתא דר' אילא ודוק:

רבנן דקיסרין בשם ר' ביסא אתיא דרשב"ג כר"מ כמה דר"מ קונס בדברים כו' פי' הא דרשב"ג סבר אלא משחרר דס"ל המזיק שיעבודו ש"ח חייב. כדאיתא בש"ס דילן. וע"כ דאין דינא דגרמי ועי' בתוס' ז"ל דף מ"א ובדברינו בפ"ז דכלאים דמאן דדאין דד"ג

היא דס"ל דהמזיק שיעבוד וש"ח חייב בשיטת הירושלמי והירושלמי קרי לדד"ג קונס בדברים בפ"ז דכלאים שם עיי"ש בדלא עביד מעשה אלא דיבורא הוי דד"ג ומנ"ל דר"מ דאין דינא דגרמי היא משטר שיש בו רבית דקונסינן אותו ואע"פ דהוא רק דיבורא דמשעת כתיבה עביד לי' שומא אע"ג דלבסוף אינו נועל בידים ואינו עובר על לא תקח מאתו וגו' מ"מ הוי עביד איסור בשעת הלואה וקונסין אותו וע"כ דדאין דד"ג וע"כ אתיא דרשב"ג כר"מ ועי' בדברינו לקמן בפ"ה ה"ה ודוק:

הלכה ה

מצא מציאה ביום כו'. קידש אשה ביום של רבו כו' ביום של עצמו כו' עי' בחיבורי מגדל דוד במערכה א' במס' גיטין דמבואר שם כל הסוגיא הזאת והנפ"מ בין בבלי וירושלמי ועיי"ש היטב ודוק:

פרק ה

הלכה א

כרמו פרט לראוי כבמוחזק ר"א בשם ר' ביסא כשחפר אביו בור והזיק בחיי אביו ונפלו לו נכסים כו'. פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי דהאיך שייך הא"מ שיפרע מנכסי הראוי כבמוחזק גבי נזקין יותר מבע"ח ואי משום דקמ"ל דמאבוה דאבא קירתינא כמו שכתב בנו"י ז"ל אינו מובן לי דזה מילתא דפשיטא בכ"מ. וע"כ נראה לפענ"ד דה"פ ע"פ הסוגיא במס' ב"ק דף י"ג ע"א שור שדחף את חבירו לבור בעל השור משלם רביע ובעל הבור ג' חלקים אליבא דר"נ דקיימא לן כותי' כדאיתא שם משום דא"ל אנא תוראי בבירך אשכחתי' מהדא"ל לאישתלומי מהיך משתלמנא כל היכי דליכא לאשתלומי מהיך משתלמנא ממך. ושיטת רבינו יחזקאל ז"ל בטור ז"ל סי' ת"י דדווקא היכי דפטור בעל השור אבל היכי דחייב בעל השור אלא שאין לו נכסים ליפרע מהם אין בעל הבור חייב לשלם עבורו עיי"ש. והנה יש לחקור בהא דאיתא בגמ' מאי דא"ל לאשתלומי מהיך משתלמנא מאי דל"ל לאשתלומי מהיך משתלמנא ממך. אם בדא"ל לאישתלומי מהיך משתלם. ומשתלם מבעל השור אם אז לא חל שיעבוד על בעל הבור כלל. או דילמא דשיעבוד חל על בעל הבור אלא כיון דאיכא חלק נזק על בעל השור לא מצי למיטרף ולגבות מבעל הבור חלק נזק של בעל השור משום דמצי למידחי לי' לבעה"ש דהא שיעבודי וגבי' ב' ענינים הן כגון אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים ב"ח ע"כ דשיעבודו עומד על שדה זו רק אין גובין ממנו משום דלענין גבי' יש לו מקום אחר לגבות. וכן ההיא דאיתא בירושלמי לקמן ה"ב אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים אלא א"כ

בשטר שהריבית וכו' ע"כ פירושו דנהי דאיכא שיעבוד מ"מ לענין גבי' אין גובין מהם. וכן בהא דקי"ל הקדש מפקיע מידי שיעבוד פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז. מה' ערכין דרק אינו גובה מן ההקדש אבל השיעבוד עומד על שדה זו עכ"ל ז"ל עיי"ש ונמצא דשיעבוד וגבי' ב' ענינים הן. וע"כ יש לחקור אם בעד חלק של בעה"ש לא נשתעבד כלל נכסי דבעל הבור או דילמא דחל שיעבודו על נכסי דבעל הבור בעד חלק של בעל השור. אך אין גובין מבעה"ב חלק נזק של בעה"ש. ונפ"מ לדינא באם אח"כ קנה בעה"ש את נכסי דבעל הבור ואין עיכוב בהגבי' מנכסי דבעה"ב דאז לא מצי למדחי' לבעה"ש והוי כמו גבי הקדש דפסק הרמב"ם ז"ל הנ"ל דאם פדאה הדיוט מן ההקדש כיון דשיעבודו עומד על שדה זו רק דההקדש מבטל הגבי' וע"כ כשבא ליד הדיוט דאין מעכב הגבי' שפיר גובה דהא שיעבודו עומד על שדה זו. וה"נ דהא הנכסי דבעה"ב משועבדים על חלק נזק דהשור ורק דלא מצי לגבות ממנו משום דבעל השור מעכב הגבי' מנכסי דבעה"ב. וכיון שבא ליד בעה"ש. ונתבטל העיכוב הגבי'. ונכסים הללו משועבדין לניזק בעד זה הנזק מן חלק השור. אבל אי אמרינן דכל היכי דאיכא לאשתלומי מבעה"ש לא משתלם מבעה"ב לאו דווקא דאינו משתלם אלא ה"ה דאין עליו שום שיעבוד כלל לפ"ז אפילו כשלקח הבע"ש נכסי דבעה"ב לא מצי לגבות מבעה"ש מנכסים הללו דהוי דאקני למ"ד דאקני לא משתעבד דהא אין כאן שום שיעבוד על נכסים הללו. ועפ"ז יתבאר הירושלמי בעז"ה באר היטב. וה"פ כרמו פרט לראוי כבמוחזק וקשה פשיטא ל"ל קרא על זה [והירושלמי ס"ל דאקני לא משתעבד עי' בירושלמי ס"פ מי שהי' נשוי] ע"ז מפרש ר"א בשם ר"נ כשחפר אביו בור והזיק בחיי אביו כלומר דהבן הזיק בהבור בחיי אביו ואין לבן נכסים ואח"כ נפלו לו נכסים לאחר מיתת אביו והגיעו נכסי אביו להבן. ותלי בזה אם יש שיעבוד על נכסי דבעל הבור בעד אותו נזק של בעל השור או לא. ועל כן מסיק הייתי אומר ישתעבדו נכסים לאותו נזק כלומר דיש שיעבוד נכסים על אותו נזק דבן. ועל כן לא הוי ראוי משום דלא נשתעבד מחדש רק דאינו מעכב הגבי' לפום כן צריך מימר כרמו פרט לראוי כבמוחזק דהוי ראוי דלא נשתעבדו נכסים לאותו נזק ועל כן ניחא דנקט בור אבל בנזקין אחר לא ודו"ק:

הלכה ב

ר"י בשם ר"י אין נפרעין מנכסי יתומין קטנים עי' ברידב"ז ממס' כתובות פ"ט בשמעתתא הזאת מה שמבואר שם:

הלכה ה

ר' יודן לא נחת לבית וועדא קם עם ר"מ א"ל מה חדתין יימרין א"ל כן א"ר יוסי המטמא אינו כעושה מעשה את פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ובפרט דמפרשים בסוף הענין חיילי' דר' יוחנן מן הדא המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב וא"ר יוחנן משום קנס א"כ היא ראי' מר"י לר"י. והמפרשים ז"ל פירשו דהראי' דמפני תיקון העולם קאי אמזיד לפי' הק"ע ז"ל והיא מהתוספתא ועיקר חסר מן הספר דהא לא גרסינן כאן מפני תיקון העולם. ונראה לפענ"ד דה"פ דר' יוסי קאמר דמטמא אינו כעושה מעשה אלא דינא דגרמי דדינא דגרמי נקרא בלא מעשה. ובעביד מעשה לא נקרא גרמי כדאיתא בירושלמי דכלאים הנ"ל. וע"כ קאמר דמטמא אינו כעושה מעשה ולא חשיב מעשה אלא דינא דגרמי והא דתנינן במתניתן דידן. המטמא והמדמע וכו' במזיד חייב הוא משום דינא דגרמי ור"מ היא מן הדא תרומה ונטמאת כו' אע"פ שטימא בידים פטור והיא אליבא דרבנן דלא דייני דינא דגרמי א"ל תיפתר שנטמאת מאילי' ולית שמע מיני' כלום דהיא מתניתא דן את הדין וכו' טימא את הטהור דמוקי רב אליבא דרבנן דאף דלא דייני דינא דגרמי מיירי במגיעו לידו כמו דמוקי בש"ס דילן במס' סנהדרין דף ו' דאתיא אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי מ"מ גבי דן את הדין טימא את הטהור ישלם משום דמיירי בשנשא ונתן ביד אלמא דבנתן ביד לא חשיב מטמא גרמי אלא מטמא כעושה מעשה דמי. ולא מיירי כאן כלל מדין היזק שאינו ניכר כלל והלשון מוכח כן דתלי באם מטמא כעושה מעשה דמי. ואח"כ התחיל הסוגיא מענין היזק שאינו ניכר דהגם דלא הוי גרמי אלא כעושה מעשה דמי. אך מדינא דהיזק שאינו ניכר קמיפליגי ר"י ברבי אומר בדין היה אפילו שוגג שיהא חייב דהיזק שא"נ שמי' היזק וכו'. ורבי יוחנן ס"ל דבדין היה שאפילו במזיד יהא פטור ולמה אמרו חייב משום קנס דס"ל דהיזק שא"נ לא שמי' היזק לשיטת הירושלמי דאפילו דיבורא דקם דינא נמי חשיב גרמא ולא מעשה כמבואר בתוס' הרי"ד וכיון דס"ל להירושלמי דאפילו הדיבור דקם דינא ואי איפשר להדרו ובעת דיבור גופי' נגמר הדבר חשוב נמי דיבור וקונס ר"מ בדברים וע"כ לפ"ז הכהנים שפיגלו במקדש דווקא לר"מ דקונס בדברים אבל לרבנן. דלא קנסי בדברים פטור וע"כ קאמר ר' יוחנן עוד הפעם על רישא ועל סיפא. על רישא קאמר משום קנס משום היזיק שא"נ ובסופא קמ"ל אפילו דהיזיק שא"נ שמה היזיק מ"מ הכהנים שפיגלו הוא משום קנס כלומר דינא דגרמי כמו שקרא להירושלמי במס' כלאים לדד"ג קנס וע"כ שפיר מביא ראי' לר' יוחנן חיילי' דר' יוחנן מן הדא דרישא. גבי המטמא והמדמע היא משוס קנס משום היזק שא"נ ולא ע"פ הדין וחיילי' מן הסיפא הכהנים שפיגלו היא ע"כ משום קנס דהא אפילו אי

היזק שאינו ניכר שמי' היזק מ"מ היא ע"כ דינא דגרמי וע"כ הוא משום קנסא דר"מ א"כ רישא נמי ע"כ הדין דמזיד חייב הוא משום קנס שלא יהא כל א' וא' הולך ומטמא טהרות של חבירו כדאיתא בש"ס דילן והאי קנס דמימרא ראשונה ומימרא אחרונה ב' ענינים הן וע"כ מביא ראי' מסיפא לרישא כמג בסיפא ע"כ משום קנס הא דמזיד חייב כמו כן רישא נמי ודוק:

פרק ו

הלכה א

בכל אחר את אמר התקבל כזכה הכא את אמר התקבל כהולך. שנייא היא שזכין לאדם שלא בפניו כו' הא תנינן האשה עצמה מביאה את גיטה חש לומר שמא חזרה בה תמן היא חבה לעצמה ברם הכא חוב לה ע"כ. וצ"ב להבין האי קושיא ותירוצא. פי' המפרשים ז"ל שמא חזרה בדרך וביטל השליחות לא מובן לי כלל. והא דמשני היא חבה לעצמה אמרינן מסתמא לא חזרה. הא הכ"נ הרי צווחה מעיקרא ועי' בש"ק ז"ל דמקשה מכל שליח לקבלה ומשני שם ודבריו צריך באור ונראה לפענ"ד דמתפרש יפה עפ"מ שמבואר לעיל בספ"ב בדברינו שם באוקימתא דר"י כשאמר לה אל תגרשי אלא במקום פלוני דה"פ דלהירושלמי הוי גו"י בכ"א ונעשה מידו ידה. והוי זה גופי' הנתינה עיי"ש באורך. ועפ"ו עולה יפה הסוגיא הזאת דהנה בכ"מ שהבעל נותן הגט לאשה והיא הנותן והיא המקבלת מתגרשת בע"כ אבל הנ"מ כשהוא הנותן. אבל במקום שהאשה עושה את הבעל להנותן ולא הוי טגמע"ק רק כשהיא מקבלת בלא נותן וכיון דמחוסר נותן לא מהני. משא"כ כשהאשה עושה הנתינה מן הבעל לידה שפיר דמי כמו גבי תיחד ותפתח דהיא עושה קנין בהחצר ועושת הנתינה מן הבעל לידה שפיר דמי עי' בתוס' ז"ל שם דף ע"ז ע"ב ובא"מ ז"ל סי' קל"ט עיי"ש דהא דנעשה מחצירו חצירה הוי זה גופה הנתינה שפיר דמי הגם דהנתינה בא ע"י האשה שפיר דמי דהא לא הוי נטילה לחוד אלא גם נתינה מן הבעל אפילו דבא ע"י האשה וא"כ כשאמר לה אל תגרשי אלא במקום פלוני ועל ידי שבאתה האשה למקום פלוני ונעשה מידו ידה והוי נתינה מן הבעל על ידי האשה והוי כמו שהאשה לוקחת יד הבעל ונותנת מידו לידה. וא"כ ניחוש כשבאתה למקום פלוני אינה רוצה להתגרש והגם דאשה מתגרשת בע"כ הנ"מ כשהבעל בעצמו עשה הנתינה לפיכך נתגרשה בע"כ אף שהיא אינה רוצות להתגרש ע"י הנתינה לא אזלינן בתר דעתה אלא בתר דעת הנותן אבל אם היא עשתה הנתינה ע"ד שלא להתגרש בהנתינה הזאת למה תתגרש הלא העושה כל עיקר הנתינה אינה עושה נתינה ע"ד גירושין דהא חוב

היא לה ובודאי אינה חבה לעצמה ואולי חזרה בתוך כ"ד דהוי מגורשת ואינה מגורשת עי' ברשב"ם ז"ל ב"ב דף ק"ל. ומשני אע"פ שחוב היא לה אך בע"כ הרי היא חבה לעצמה ע"י שבאתה למקום פלוני. ולא איכפית לן על שלא ניחא לה הא עכ"פ עושת הנתינה וכיון דיש כאן נתינה ע"כ חבה לעצמה כיון דאיכא נתינת הבעל מתגרשת ממילא בע"כ משא"כ הכא היא חב לה ואין חבין לאדם שלא בפניו ודוק:

ר' זעירא בעי קומי ר"מ אף לענין מתנה כן אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו פי' דמיבעיא ליה אם גם במתנה פליגי ר' ור"נ כשיאמר לשלוחו התקבל לי מתנה מפלוני והנותן יאמר הולך ותן לו דלרבי לא יוכל לחזור בו ולר"נ יוכל לחזור בו א"ל תמן התורה זיכת אותה בגיטה והיא עושה שליח לקבל דבר שהיא שלה אית לך מימר במתנה אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו וכבר עמלו האחרונים ז"ל [עי' במחנה אפרים ז"ל ה' זכי' ומתנה] לפרש ירושלמי זה ואנחנו בע"ה בארנו שם ע"פ מה שכתב הקצוה"ח ז"ל סי' ר' לחלק בין גט למתנה דבגט מהני גיטה וחצירה באין כאחד ובמתנה כה"ג לא מהני משום דבגט מה שהבעל נותן לה אינו בתורת זכי' והקנאה אלא בתורת נתינה רק דהתורה אמרה דהיא זוכה את הגט ומתגרשת בו אך אין זה מזכוי הבעל הילכך מהני בה גיטה וחצירה באין כאחד דאף דלא חשיב כה"ג זכי' והקנאה מ"מ לכה"פ הוי נתינה ובגט לא בעינן יותר. אבל במתנה דבעינן זכי' והקנאה שהנותן יזכה ויקנה לו לא מהני גו"ח באין כאחד דלא חשיבא זכי' והקנאה יעוי"ש בדברי' הנחמדים [ומה"ט ניחא לפענ"ד מה דלא מהני בגט טלי גיטך מע"ג קרקע דבעינן ונתן בידה אף דבכמה דברים ג"כ כתוב ונתן כמו ונתן לכהן את הקודש וכדומה ולא בעינן נתינה מידו דווקא. דהיא משום דבעלמא היא בתורת זכי' והקנאה משא"כ בגט דהיא רק בתורת נתינה והדברי' ארוכים אכ"מ] ובזה מבואר הירושלמי בפשיטות דהכי קאמר ר"מ תמן התורה זיכת אותה בגיטה והיא עושה שליח לקבל דבר שהיא שלה ר"ל דבשלמא גבי גט שהאשה עשאתו שליח לקבלה והבעל א"ל הילך ותן לה ועשאו שליח להולכה הגם דכ"ז שלא הגיע הגט ליד האשה לא זכתה אותו דהא הבעל לא אמר להשליח שיזכה עבורה ומה שהיא אמרה להשליח שיקבל לה גיטה לא מהני דאין אדם עושה שליח לזכות דבר שאינו שלו אם לא ברשות המזכה מ"מ ס"ל לרבי דאינו יכול לחזור משום דבגט לא איכפית לן מה שהבעל לא זיכה לה דלא בעינן זכי' בגט מכח הבעל רק נתינה והתורה מזכה ממילא וכיון דהויא הכא נתינה שהרי הבעל נתן הגט על ידי השליח והשליח היא גם שליח לקבלה מהאשה שפיר מתגרשת בו דהרי זה דומה כאילו נתן הבעל גט לאשתו ואמר שאינו מזכה לה דלא חיישינן לדבריו כלום משום דכיון שנתן שוב א"צ להזכי' שלו דהתורה מזכה לה

וה"נ בנתן לשליח קבלה של האשה אף שלא זיכה לה לא איכפת לן דהתורה זיכתה לה ממילא ולפיכך היא עושה שליח לקבל דבר שאינו שלה משום דע"י הנתינה יהי' שלה ממילא ע"י זכוי התורה. משא"כ במתנה אית לך מימר במתנה אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו ר"ל דבמתנה הא בעינן זכי' והקנאה שהנותן יזכה להמקבל ע"כ אף רבי מודה דיכול לחזור כשאומר לו הנותן הולך ותן לו אפי' אם היא ג"כ שלוחו של המקבל דהא כ"ז שהחפץ ביד השליח הרי היא ברשות הנותן דלא זכה השליח להמקבל ואף דהמקבל עשאו שליח לקבלה אך אין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו אם לא ברשות הנותן והכא הרי לא אמר הנותן זכה לפלוני. וסוגית הירושלמי הכי דלעולם תן לאו כזכי דמי אך בגט לא בעינן זכי' דהתורה זיכתה לה ממילא הילכך מהני תן משא"כ במתנה דבעינן זכי' והכא לא זיכה הנותן ואי דהשליח בעצמו יזכה בעבורו ז"א דאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו ודוק:

הלכה ב

ע"ד דר"י אין לה דעת אצל אבי' ואינה עושה שליח. ע"ד דרשב"ל יש לה דעת אצל אבי' והיא עושה שליח. פי' דלרשב"ל דאפילו בקידושין דהיא שבח נעורים ושייך לאב מ"מ יש לה דעת ומקבלת קידושי'. וע"כ אפילו דבגרושין לדעתו דרשב"ל הוי ג"כ עיקר המגרש האב דהיא מגרש את בתו בקבלתו מ"מ יש לה ג"כ יד דהא בקידושין פשיטא דהוא המקדש ומ"מ יש לה יד לדעתו דרשב"ל. אבל ר"י ס"ל דבקדושין כיון דהוי שבח נעורים לאב אין לה יד לקבל הקידושין של האב. ונמצא דלרשב"ל גדול כח היד של הנערה אצל אבי'. ולר"י חלש היד של הנערה אצל אבי'. וע"כ לר"י אפילו גבי גירושין כיון דיש גם יד האב לקבל הגט נחלש כחה ואינה עושה שליח. אבל לרשב"ל דחזק כ"כ כח היד שלה אפילו במקום דיש אב הוי היד של הנערה כמו דאין לה אב. ע"כ עושה שליח משא"כ לר"י אינה דומה היד של נערה באין לה אב כמו להיד שלה ביש לה אב ע"כ אינה עושה שליח ועי' בדברינו לעיל ודוק:

נשאת היא ולא אבי'. הר"נ ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל מביא הירושלמי הזה ומבאר שם פירושו עיי"ש ודוק:

פרק ז

הלכה א

מתניהא פליגי על רשב"ל ול"ל קיום הרי שהי' צלוב או מגויד ורמז ואמר וכו' עי' בחבורי שו"ת רידב"ז סי' ד' שהארכתי בזה בדבר נכון בע"ה ודוק:

ארשב"ג במה דברים אמורים שהי' חרש מתחלתו אבל אם הי' פיקח ונתחרש כותב ואחרים מקיימין כתב ידו. והיא כמו דגרסינן בתוספתא מפורשת ריש מס' תרומות רשב"ג אומר איזהו חרש שהי' חרש מתחלתו אבל פיקח שנתחרש הוא תרום והם מקיימין על ידיו. וכן גרסינן בסיפא שם ר"י אומר קטן שהניח אביו במוקשה הוא תורים ואביו מקיים על ידו תרומתו תרומה וכו' עיי"ש ומקיים על ידו פירוש עומד ע"ג וס"ל לרשב"ג חילוק בענין חרש דאיזה חרש דווקא חרש מתחילתו זהו חרש אבל בפיקח שנתחרש אינו חרש גמור אלא אהני מעשיו כשאחרים מקיימין מעשיו ולפיכך בפיקח שנתחרש אינו בכלל חרש הנשנה במשנתינו בכלל חמשה לא יתרומו ומתניתין מיירי דווקא בחרש מתחילתו אבל פיקח שנתחרש אינו בכלל חרש אלא אהני תרומתו בשאחרים מקיימין אותו. וע"ז גרסינן בירושלמי אמר רשב"ג בד"א בחרש מתחילתו אבל פיקח שנתחרש כותב ואחרים מקיימין כתב ידו. ולמד הירושלמי דין גט מדין תרומה כמו בתרומה ס"ל לרשב"ג דבפיקח שנתחרש אין דינו כחרש גמור אלא אהני תרומתו כשאחרים מקיימין על ידו כן נמי בגט בפיקח שנתחרש כותב ע"י שאחרים מקיימין כתב ידו. וזהו ברייתא אחריתי מביא הירושלמי דלמד מדין תרומה והיא הברייתא דתוספתא ריש מס' תרומות אבל בבלי מביא ברייתא אחריתי. תנאי היא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרא אבל פיקח שנתחרש הוא כותב ואחרים חותמין. ופירושו דאחרים חותמין לעדות על הגט. ולא דאחרים מקיימין על ידו אלמא דכתיבתו מחזיק לי' לפיקח גמור. ואילו בירושלמי גרסינן כותב ואחרים מקיימין כתב ידו. וע"כ דהאי מקיימין היא כמו מקיימין שלגבי תרומה. דל"ל דמקיימין משום קיום שטרות דז"א דמאי שייטא דקיום שטרות הכא דזה פשיטא דכי בשביל שהוא פיקח ונתחרש לא ליבעי קיום שטרות. וע"כ דאחרים אקיימין כתב ידו הוא כמו בתרומה דהוא תורם ואחרים מקיימין על ידו וס"ל לרשב"ג דפיקח שנתחרש אין דינו כמו חרש גמור אלא דאהני מעשיו ע"י שאחרים מקיימין עליו. וע"ז התיב ר"י ב"א ר"ח בשם ר"י חלוקין על השונה הזה אמרין והא מתניתא פליגא נתחרש או נשתטה אינו מוציא עולמית ויכתוב ויקיימו אחרים כתב ידו כיון דס"ל לרשב"ג דמהני בפיקח ונתחרש ע"י שאחרים מקיימין על ידו. ומשני קיימני' שאינו יודע לכתוב. וע"ז התיב רבב"מ מברייתא הרי שכתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו אע"פ שכתבוה ונתנוה לו וחזר ונתנו לה אינו גט. וע"כ קשה אמאי לא מהני כתב ידו הא בפיקח שנתחרש מהני ע"י שאחרים מקיימין על ידו. וע"ז משני ר' יודן רומיא דברייתא על רשב"ג דלא דמי אמירה לשליח לכותב בשביל עצמו דאמירה לשליח היא על להבא שמצוה שיכתוב והיא דבר להבא. אבל כתיבת הגט בשביל עצמו

היא דבר על שעבר שכותב ציביתי ברעות נפשי וכו' ושבקית ופטרית וכו' דהוא לשון שעבר וע"ז פריך רבב"ל אם יש בו דעת לשעבר יש בו דעת לבא וכו' וכולהו אמוראי משנין רומיא דברייתא על רבי שמעון בן גמליאל ומחלקין בין כתיבה לסופר שיכתוב לכותב גט בשביל עצמו וזה ברור:

א"ר אבא מרי. בחרש אנן קיימין ואין שליחות לחרש הק"ע ז"ל מפרש דקרוי על הברייתא ותמה על הרשב"א ז"ל עיי"ש. ובאמת לפי מה שמבואר בשו"ת רידב"ז הנ"ל מבואר ג"כ דקאי על הברייתא אבל כעת הדרנא בי כי מהרשב"א ז"ל מוכח דלא מפרש כן דהא מחולק עם התוס' ז"ל בדינא דר' אבא מרי ור"י בר"ב. וזה אי אפשר ומה גם דהרשב"א ז"ל מביא האי ירושלמי ולא מביא ראי' לדבריו ז"ל. ע"כ נראה לפענ"ד דהפי' האמיתי היא דקאי על מתניתין נשתתק והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו על הן הן כו'. ע"ז מפרש ר' אבא מרי. בחרש אנן קיימין פי' דהא דצריך לבודקו ג' פעמים למה צריך ג' פעמים ולמה לא מהני בפעם אחד משום דאנן קיימינן לי' בחרש דילמא נתחרש בהא דשותק ואפילו בפעם אחת הרכין בראשו דרוצה שיתנו גט לא מהני דבפעם אחת אינו מוחזק שאינו חרש ויכול להיות שהוא חרש ומאי מהני בשהרכין בראשו שיכתבו גט לאשתו כיון דקיימינן ליה בחרש הא אין שליחות לחרש. וע"ז אמר ר"י בר"ב בבריא אנן קיימינן דקיימינן דכיון דהרכין בראשו פעם אחת בודאי בריא היא דהא חרש אינו שומע מה שאומרים לו נכתוב גט לאשתך ומוחזק בבריא ולא קיימינן לי' בחרש אלא אפי' בפעם אחת קיימינן לי' בבריא. אך בפעם אחת אני אומר שהיא מתעמק בעניניו והא דשותק מפני שהפליג במחשובותיו מעמוק במחשבת עניניו. וע"כ אין אנו סומכין על הרכנת ראשו בפעם אחת שרוצה לכתוב גט לאשתו. ותני כן במה ד"א בזמן שנשתתק מתוך בוריו דאז חיישינן שמא עמוק במחשבתו ואין אנו סומכין על פ"א. אבל בזמן שנשתתק מתוך חליו. דאז היא חשש שמא מתוך החליו נתחרש. וכיון דהרכין פעם אחת הרי יצא מחשש חרש ודי בפ"א ובלבד במסרגין פי' דמפרש סדר של שלשה פעמים ודוק:

הלכה ג

א"ר יודן רבנן ורבותינו כו'. הסוגיא הזאת חמורה ונלפע"ד דא"צ להגי' כמו שהגי' הק"ע ז"ל אלא הגי' כמו שהיא ממש. אך תיבת אינו גט גבי מתיב רבי לרבנן למה אתון אמרין אינו גט תיבת אינו מיותר והוא טעות דמוכח כאשר מבואר בסמוך. דרבנן ס"ל דמהיום ולאחר מיתה הוי גט וזהו טעות דמוכח ברור כשמש. וה"פ דהנה סדר המתניתין שנוי' בסדר הזה בבא ראשונה נקט אם מתי לא אמר כלום. ואח"כ נקט מהיום אם מתי

הרז"ג. ומהיום לאחר מיתה גט וא"ג וחולצת ולא מתיבמת. וכל המשנה כולו נישנית בלא פלוגתא רק בסיפא מהיום ולאחר מיתה בזה פליגין רבי ורבנן דלשיטת הש"ס דילן מתניתין דרבנן ורבי פליג וס"ל דהוי גט ושיטת הירושלמי מבואר לקמן בהיפוך דלרבי אתיא מתניתין דידן אבל רבנן פליגי עלה וס"ל דכזה גט והיינו דמתיבין רבנן לרבותינו דפליגי ברישא גבי אם מתי וס"ל דהוי גט למה אתון אמרין דהוי גט בגין דאמר אם הא סיפא ואם ואתון אמרין אינו גט רק אלא בגין דאמר מהיום פי' דאינו גט רק משום היום ואתון גופייכו ס"ל דלא הוי גט רק משום היום. ע"כ גם אנן ס"ל דמהיום עיקר ולא משום ואם. וכן מתיב רבי לרבנן על סיפא דסיפא דמהיום ולאחר מיתה דס"ל לרבנן דהוי גט לשיטת הירושלמי למה אתון אמרין בגין דאמר מהיום והא רישא מהיום פי' רישא מהיום אם מתי דהוי מהיום ואתון אמרין הרז"ג אלא בגין דאמר אם פי' ולמה ברישא מהיום אם מתי כל עיקר דהוי גט משום היא רק משום דאמר אם. אף אנא אית לי אם עיקר. ומסיק תמן מחלפין פי' דהכא ס"ל לרבנן מהיום ולאחר מיתה דהוי כזה גט ורבי ס"ל דהוי גט ואינו גט. ואילו בבבלי מחליפין דדברי חכמים מהיום ולאח"מ גט ואינו גט. ורבי ס"ל כזה גט. וע"ז מפרש טעמא במה פליגין רבי דתמן דס"ל בשיטת רבנן דהכא דהוי גט ורבי דהכא דס"ל כרבנן דתמן דהוי גט ואינו גט במה פליגין. דהנה בבבלי גרסינן. אר"ז כי הוינן בבבל הוינן אמרין הא דאמר ר"ה אמר רב כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דפליגי רבנן עלי'. כי סליקת להתם אשכחי' לר' אסי דקאמר משמי' דר"י הכל מודים באומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא במהיום ולאחר מיתה. והתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת דברי חכמים רבי אומר כזה גט פרש"י ז"ל דלרבי תנאה הוי ולרבנן הוי ספק תנאי ספק חזרה פי' דמהיום הוי כמו שאמר ע"מ ולאו דפליגי חכמים וס"ל דהוי ע"מ לאו כאומר מעכשיו אלא ספוקי מספקי להו אי הוי כאומר מעכשיו או לא וכרב יהודא כפי' התוס' ז"ל דף ע"ד ע"ב ד"ה אדמיפלגי ז"א אלא דלעולם הוי ע"מ כאומר מעכשיו רק ספוקי מספקי להו אם חזר בו מהתנאי דע"מ דאמר מתחלה היום דהוי כע"מ. וכשחזר ואמר לאח"מ חזר בו. או לא חזר בו והוי תנאי דע"מ. וע"כ לפ"ז איכא ב' דיעות בטעמי' דרבנן דתמן דהוא רבי דהכא ורבי דתמן דהיא רבנן דהכא. וע"ז מפרש ר' יוסא בשם ר' יוחנן ורב תריהון אמרין דברי רבי תמן דהיא רבנן דהכא מכיון שאמר מהיום כמי שאמר ע"מ זהו הטעם של רבי דתמן. ורבנן דהכא דס"ל דהוי גט. וע"ז שאל ר"ז בעי קומי ר' יסא ע"מ אם מתי או ע"מ לאח"מ. פי' דמיבעיא ליה במה פלוגתייהו דרבי ורבנן בע"מ אם מתי או ע"מ לאחר מתי פי' דבזה פליגי אם ע"מ הוי מעכשיו או לאחר מיתה ותרוויהו ס"ל דהיום הוי כע"מ ורק רבי

ס"ל דהוי כמעכשיו ורבנן ס"ל דהוי לאח"מ. א"ל ע"מ אם מתי פי' דלכו"ע ע"מ כאומר מעכשיו דמי וטעמייהו דרבי דהכא ורבנן דתמן דסבירא להו דהוי גט ואינו גט משום דלא סבירא להו דמהיום הוי כאומר על מנת וכדמסיק ר' בא בשם רב דברי רבי הכא דהיא רבנן דתמן מכיון שאמר מהיום כמי שאמר לאחר מיתה ולא כאומר ע"מ זהו פי' האמיתי בעזרת השם:

הלכה ד

ליידא מילה ר"א אומר ליורשה. דתנינן תמן וזכאי במציאתה ובמע"י ובהפר נדרי' אר"ז זאת אומרת שהיא כא"א לכל דבר. פי' דבתוספתא גופי' לא גרסינן אלא זכאי במציאתה ובמע"י ובהפרת נדרי' [ולא כמו דגרסינן בש"ס דילן זכאי במציאתה ובמע"י ובהפרת נדרי' ויורשה ומטמא לה כללו של דבר הרי כאשתו לכל דבר] ולא גרסינן ליורשה ולטמא לה וא"כ הא"מ דדווקא לדברים הללו משום דכיון דבעלה חייב במזונותי'. א"כ זוכה במציאה משום איבה. וק"ו למע"י ובהפרת נדרי' משום דנתחייב לו מזונות וכדאיתא בש"ס דילן במס' נדרים דף ע"ד הכא במ"ע כגון שעמדה בדין ונתחייב לה במזונותי' וכדרב פינחס משמי' דרבא כל הנודרת ע"ד בעלה כו' אבל משא"כ ירושה ולהטמא לה. הא"מ דאינה כאשתו. והא דאיתא במתניתין אליבא דר' יהודא הרי היא כא"א לכל דבר הוא לענין אשת איש לבעילת אחר אבל לא כאשתו. דא"א ואשתו ב' ענינים הם [לפיכך גרסינן בברייתא בש"ס דילן דף ע"ד ע"א הנ"ל כללו ש"ד הרי היא כאשתו לכל דבר ולא גרסינן הרי היא כא"א לכ"ד] על כן מחדש ר"ז דהא דתני בברייתא דתנינן תמן וזכאי במציאתה כו' לאו דווקא הני אלא ה"ה ליורשה. על זה אמר ר' זעירא זאת אומרת שהיא כא"א לכל דבר ודוק:

מלפי' שיטתי' דר"י תמן היא אמר מיתה מצוי' והכא אמר אין מיתה מצוי' פי' דהירושלמי לא תלי דר"י ודר' יוסי בברירה אלא ר' יהודא ס"ל דבכל שעה מוקמינן לי' בחזקת א"א דאין מיתה מצויי' ולא חיישינן שמא הוא השעה אחרונה מעת שהיא בעולם. ור' יוסי ס"ל דאינה בחזקת א"א דכל שעה ושעה יש לספק שמא היא השעה האחרונה מעת שהיא בעולם. ע"כ מחלפי שיטתי' דר"י. ומשני תמן בציבור ביוה"כ דהיא בציבור מחמרינן בק"צ אבל ביחיד לא מחמרינן וכן איתא בירושלמי במס' יומא פ"א ה"א וגרסינן שם חומר היא בציבור. והא אשכחן דר"י מחמיר ביחיד דתני אמר ר' יהודא לא היו שופר של קינין כו' פי' דמקשה הא מצינו דאף ביחיד מחמיר ג"כ ר' יהודא דתני גבי שופר של קינים דחיישינן שמא דמי חטאות מיתות מעורבת בקרבן שיביא בעד אשה אחת. והא התם לא הוי קרבן ציבור אלא קרבן יחיד דהא כל אשה מביאה קן בעדה ולא בעד הציבור. אבל

הכא יש לפרש דמביא ראי' דר' יהודא מחמיר גבי קרבן ציבור מהא דשופרות של קינים דהא חיישינן שמא תמות אחת ונמצא דמי חטאות מיתות מעורבת בלשכת הציבור אף על גב דמההיא לישכה מקריבין בעד כל יחיד ויחיד ודוק:
אית תניי תני בעילתה ברורה כו' וכן היא בבבלי דף ע"ד עיי"ש ודוק:

הלכה ח

מ"ט דר"י בגין דאקדים כתיבה פי' דפריך על רבנן למה אתון אמרין אינו גט בגין דאקדים כתיבה מאי איכפית לן והא כיון דלא אקדים נתינה ואם כן למה אתון אמרין אינו גט וקרוב לפירוש הפני משה ז"ל ודוק:

פרק ח

הלכה א

ר"י בשם ר' ינאי עד שיכתוב לה דו"ד אין לי בנכסיך. ר' יצחק בר חקולה בשם ר' הושעיא אפילו לא כתב לה כי' ואתיא דר' ינאי כרבנן דרבנן אמרין ע"י שוין יד העבד כיד רבו כו' כצ"ל ופשוט היא וכדמוכח בירושלמי במס' קידושין בפ"א כו"כ פעמים דר"מ עביד יד העבד כיד רבי ורבנן לא עבדו יד העבד כיד רבו. וה"פ דהנה במתניתין איתא שלש מחלוקת כדגרסינן במס' קידושין דף כ"ג ע"א עיי"ש על המתניתין. דעב"כ נקנה בכסף כו' וקונה א"ע בכסף ע"י אחרים ובשטר ע"י עצמו דברי ר"מ וחכמים חומרים בכסף ע"י עצמו ובשטר ע"י אחרים ומוקמינן בגמ' במסקנא דסיפא דמתניתין בשטר ע"י אחרים הוא מחלוקת שלישי ורשב"א היא דרשב"א אומר בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו. והנה בירושלמי שם גרסינן רשב"א אומר משום ר"מ בין בכסף כו' ונמצא דהיא מחלוקת אליבא דר"מ רבנן אליבא דר' מאיר ורשב"א אליבא דר"מ. ורבנן דמתניתן אית להו בנותן להעבד ע"מ שלא יהא לרבו רשות בו שפיר דמי וזכה העבד ולא זכי רבו. והיא כדפירוש הראב"ד ז"ל דרבנן ס"ל דאין יד העבד כיד רבו והזכי' בא להעבד ורק האדון זוכה ממנו וכיון שהתנה ע"מ שלא יהא לרבו רשות כבר קדם התנאי לזכות רבו. ור"מ ס"ל דכחד גופה הוא והאדון זיכה מהנותן ולא מהעבד עי' ברשב"א ז"ל במס' קידושין דף כ"ג ע"א דמביא כן בשם הראב"ד ז"ל ועפ"ז לרבנן לא צריך לומר גבי עבד גויבכ"א דהא ידו לאו כיד רבו אלא האדון זוכה ממנו וא"כ כשנותן לו גט ונפסק רשות האדון ממנו באותו רגע שפיר הוי ב"ח ולא קנה האדון ממנו. ונהי בדרבו נותן לו מתנה לא זכה העבד בקבלתו כדאיתא בירושלמי שם אפילו לחכמים דמאחר לעצמו מהני מ"מ מהאדון לעצמו לא מהני אפילו כשיתנה האדון ע"מ שאין לי רשות בהם מ"מ

בגט מהני משום דבמתנה צריך להתנות ע"מ שאין לי רשות בהם וזה הוי סילוק וסילוק לא מהני בכותב לנשיאה אפילו בנכסים שנפלו לה אח"כ ועי' במל"מ ז"ל בפ' כ"ג מה' אישות. והכא נמי האיך יועיל הסילוק בנכסי העבד שיזכה אח"כ. משא"כ בגט דאותו רגע דזוכה העבד הגט נפסק רשות האדון מאתו ולא זכי שוב האדון ממנו וא"כ לשיטת הירושלמי דרבנן לא עבדי יד עבד כיד רבו לא שייך אליבא דרבנן גו"י בכ"א וע"כ פליגי רבנן במתניתין על רבנן אליבא דר"מ דס"ל דבכסף ע"י אחרים דאין קנין לעבד בלא רבו דעביד יד העבד כיד רבו ומ"מ בשטר ע"י עצמו ז"א דכיון דבשטר ע"י עצמו ע"כ דבכסף ג"כ ע"י עצמו דלא עביד יד העבד כיד רבו. והיינו דקאמר דר' ינאי כרבנן דרבנן אמרין על ידי שאין יד העבד כיד רבו פי' משום שאין יד העבד כיד רבו משום זה זוכה גיטו אבל אי הי' ידו כיד רבו לא היה זוכה גיטו וס"ל כסברת רשב"א דאי יד העבד כיד רבו לא מצי לקבל את גיטו. אך רבנן דס"ל דמקבל את גיטו היא משום דס"ל שאין יד העבד כיד רבו אבל אי יד העבד כיד רבו לא מצי לקבל גיטו וקשיא על דרבנן פי' לרבנן דר"מ דס"ל יד העבד כיד רבו דבכסף ע"י אחרים מ"מ בשטר ע"י עצמו וקשיא על דרבנן פי' רבנן דר"מ הלא יד העבד כיד רבו והוא זכה גיטו מידו בתמי' והאיך אפשר לומר כן. אלא ע"כ הא דזכה גיטו מידו משום שאין יד העבד כיד רבו. ודר"ה כר"מ דר"מ אמר ע"י שיד האשה כיד בעלה היא זכתה גיטה מידו. וגינתה וחצירה אע"פ שהן משועבדין לאיש לאכילת פירות אפילו לא כתב לה דו"ד אין לי בנכסיך משום דסבירא ליה גיטו וידו באין כאחד. ויש לדקדק וידוע לא נקט גבי ר' מאיר גם כן יד העבד כיד רבו ולמה נקט אשה. ובפשיטות יש לתרץ דנקט רבותא דתרוויהו רבותא בדרבנן דאפילו בעבד ס"ל אין ידו כיד רבו ורבותא בדר' מאיר דאפילו באשה סבירא ליה ידה כיד בעלה. ודוק: נפלו לו נכסים ולה אפילו כחב כמי שלא כתב פי' דאם הי' חצר של שותפות כגון שהי' נשוי בת אחיו ונפלו נכסים לשניהם בשוה כדעסיק לא מהני מה שכתב לה דו"ד כו' כיון דעכ"פ הוי חצר השותפין ומשועבד החלקים זל"ז וחצר השותפין אין קונין זמ"ז ואפילו אי חצר השותפין קונין זמ"ז אבל גט לא קני משום דאגיד גבי' והוי כמשיכה בידו. ע"ז בעי ר' ירמי' חצר שאינה של שניהן מהו אמר ר"י דרשב"א היא דרשב"א אומר לעולם אינו גט עד שיאמר לה בשעת מתנה שהיא גיטך פי' זה קאי על מתניתין דר"פ המגרש דגרסינן שם כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר הרא"מ לכ"א וגרסינן שם. אמר ר"י דרשב"א היא דרשב"א אמר לעולם אינו גט עד שיאמר לה בשעת מתנה הא גיטך פי' הרשב"א דפליג בתוס' על המשנה דידן וס"ל דצריך לחזור וליטלו הימנה ולאמר לה הרז"ג. ומתני' דר"פ המגרש היא כרשב"א דפליג על מתניתא דידן ומפורש

גרסי' שם בר"פ המגרש אמר ר"י דרשב"א היא ומסדר הגמ' האי מימרא דר"י הכא בתר משנה דידן כדרך הירושלמי בכמה מקומות ודוק:

הלכה ג

רשב"ל בשם אבא כהן ברדלא אדם זוכה במציאה בתוך ד' אמות מ"ט הנה בעני' וגו' עיין בדברינו במס' פיאה פ"ד ה"ב שכתבנו שם בעז"ה דבר נפלא ושם הגי' קצת מתוקנת:
ר' יוסי בשם ר' יוחנן זו בגיטין מה שא"כ במתנה רובה דר"י ורובה דרשב"ל כו' הגי' היא כמו שהגי' הק"ע ז"ל ומוכרח היא שכן היא בלא שום ספק:
ר"א בשם חזקי' בשכר הלבלר שנו פי' הא דתנינן מעמ"ח יחלוקו ולא אמרינן הממחע"ה כיון דלהירושלמי לא מוקמינן ביוצא מד' אמות של זה לזה בין בגט בין בחוב אלא בספק כמו בב' כתי עדים כמבואר היטב בתוס' הרי"ד ע"כ קשה למה יחלוקו הא צ"ל הממחע"ה [וקושיא זו הקשה המהרש"א ז"ל בבבלי ותירוצו לא שייך לשיטת הירושלמי כמבואר בתוס' הרי"ד] ע"כ מוקי ר"א בשם חזקי' בשכר הלבלר שנו פי' דהמעות הם בעין וע"כ אם זרק קרוב להמלוה זכה הלוה ולא חייב עוד הלוה בשמירת הממון ונבטל השטר וקרוב להלוה עדיין החוב על הלוה וחייב לשמור המעות והשטר בחזקתו אבל אם קרוב להמלוה זכה הלוה ונפטר מן החוב והמעות לא נאבד וכשנתרצו ביניהם להלות לו המעות עוד הפעם הוי חוב חדש אבל מהחוב שבשטר כבר נפטר הלוה ולא הוי שוב מלוה בשטר וכיון שכבר זקה הלוה ע"כ כשחוזר ולוה אותן עוד הפעם צריך שטר חדש והוי נפ"מ בין אם זכה הלוה ונפטר פ"א מן החוב או לא נפטר עדיין מהחוב לענין שצריך לכתוב שטר חדש אם השטר הראשון נמחל שיעבודו או לא ולפיכך מחעמ"ח הוי ספק ויחלוקו בשכר הלבלר של שטר החדש דבהא לא שייך הממחע"ה דלא שייך המלוה לקרות אותו מוציא מן הלוה דעל הלוה ליתן שכר הסופר ולא מצי למיפק מיני' דע"ה דשמא השטר הזה היא כשר ונקרא הלוה מוחזק בשכר הלבלר ז"א דהא הלוה מוחזק על החוב דהוי מלוה בע"פ ולא מלוה בשטר דהא הורע כח השטר לגבות ממשועבדין דהא אי איפשר להוציא מן הלקחות בשטר זה. וגם מוחזק הוא דפטור מן השמירה א"כ היכי תחשוב לו מוחזק והממחע"ה דממנפ"ש כיון דחשיב מוחזק לענין דלא הוי מלוה בשטר ופטור משמירה וע"כ צריך אתה לחשוב לו שטר שנמחל שיעבודו והאיך תחשבהו מוחזק שלא יצטרך לשלם שכר הלבלר וע"כ לא שייך בזה הממחע"ה. ודכותי' איתא בתוס' ז"ל במס' בבא קמא דף י"א ע"א ד"ה דקא עיי"ש דאם באת לטהר מטעם ספק ספיקא ואחר כך לענין מ"א נמי תטהר מכח ספק ספיקא אם כן הוי תרי קולי דסתרי אהדדי עיין שם והרי ספק ספיקא הוא מטעם רוב ותרי רובא דסתרי אהדדי לא הוי רוב

ורובא עדיף מחזקה כ"ש ב' חזקות דסתרי אהדדי לא חשיב חזקה וע"כ יחלוקו בשטר הלבלר ודוק:

הלכה ד

אנן תנינן מאחר שכתבו לה אית תניי תני מאחר שנתנו לה מ"ד מאחר שכתבו לה מסייעא לב"ש כו'. פי' דב"ש דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דס"ל לב"ש דאין חוששין על היחוד משום בעילה אחר הנתינה ומ"ד מאחר שנתנו לה אלמא חיישינן על היחוד שלאחר הנתינה ב"ה היא. ודוק:

פרק ט

הלכה א

השיב ר"ע הרי שהי' זה שנאסרה עליו כהן. ומת המגרש לא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחיו הכהנים. וכי במה החמירה תורה בגרושה או באלמנה. החמירה התורה בגרושה יותר מן האלמנה כו' פירש דהנה בבבלי דף פ"ג ע"א גרסינן ד"א הרי שהי' זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם. וק"ו ומה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה א"א שהיא חמורה לא כ"ש הא למדת שאין זה כריתות. נראה לפענ"ד דב' דברים הן ב' הוכחות דאין זה כריתות דהא בפשיטות יש לעשות הק"ו מגירושין על א"א דהא פשיטא דהוי איסור גרושה על פלוני זה כדפי' רש"י ז"ל אפילו גרושה מאשה לבד פסולה מן הכהונה. וא"כ למה צריך להקדים לזה הרי שהי' זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם א"ו דב' הוכחות הן הוכחה א' הוא מאלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם והוי כההיא הוכחה דריה"ג וכי היכן מצינו באישות האסור לזה ומותר לזה מאיסור א"א. ור"ע פריך בע"א היכן מצינו שאצל זה הוי אלמנה ואצל זה גרושה. וק"ו מה גרושה היא עוד ענין אחד ק"ו מגרושה על א"א. והוי ב' קושיות וז"ב וכן מוכח בתוספתא דגרסינן שם ר"ע אומר הי' זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחין הכהנים הא למדנו שאין זה כריתות. ד"א את מי החמירה תורה כלל גרושה כו' הרי שלמדנו דאין זה כריתות היא רק מלא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחיו הכהנים. ועי"ז יתפרש הירושלמי דמותיב ר"ע. ולא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה לכל אחיו הכהנים והיכן מצינו זאת א"ו דאין זה כריתות ולא הוי רק אלמנה לחוד דזה ל"ל דאין ה"נ דלדידיה לא הוי גרושה ולאחיו הכהנים לא הוי אלמנה דנימא ק"ו מה לדידי' לא הוי גרושה מצד גירושין ק"ו דלא הוי אלמנה על אחיו הכהנים מצד אישות. א"כ קשיא היכן מצינו דהוי

לזה אלמנה ולזה גרושה. א"ו דאמרינן אדרבה דהוי אלמנה וגרושה לכולם עליו הוי גרושה מצד גירושין שבה ועל אחיו הכהנים הוי אלמנה מצד אישות שבה ובזה לא הוי קשיא היכן מצינו דע"ז הוי אלמנה וע"ז הוי גרושה ז"א דעל כולם הוי אלמנה וגרושה. וכיון שכן מוכח דאין זה כריתות דכיון דהוי אלמנה על אחיו הכהנים מצד אישות א"כ פשיטא דהצד אישות לא נסתלק מן כל העולם ואסורה להנשא משום צד האישות שבה א"כ למדת דאין זה כריתות. כללו של דבר. דר"ע יליף דאין זה כריתות מלא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחיו הכהנים וזהו עיקר היסוד דע"כ דלא הוי כריתות ולא הוי רק אלמנה לחוד או דהוי על כולם צד אלמנה וצד גרושה א"כ ממנפ"ש אסורה להנשא משום הצד אישות וא"כ הא למדת דאין זה כריתות. וה"פ בהתוספתא הי' זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחיו הכהנים הא למדת שאין זה כריתות פי' וע"כ מוכח דלא הוי גט כלל ולא הוי גרושה כלל ד"א את מי החמירה תורה כלל גרושה או כלל אלמנה. חמורה גרושה מאלמנה. מה אלמנה קלה נאסרה מן המותר לה גרושה חמורה א"ד שתיאסר מן המותר לה הא למדנו שאין זה כריתות ע"כ. פי' דמוכח באופן אחר מזה דהוי אלמנה אצלו וגרושה אצל אחיו הכהנים ולא כמו דמוכח באופן ראשון דלא הוי גרושה כלל אלא אלמנה לחוד אלא באופן אחר מוכח מזה דהוי תרתי אלמנה וגרושה דלא נימא דלא הוי גרושה עליו. וק"ו על האחין שלא הוי אלמנה. ז"א דא"כ לא הוי אלא אלמנה לזה וגרושה לזה וזה לא מצינו כנ"ל אלא אמרינן איפכא דהוי גרושה עליו מק"ו דהוי אלמנה על האחין והוי תרתי אלמנה וגרושה. והוי אלמנה על כל העולם מצד אישות א"כ ע"כ דאין זה כריתות ואסורה להנשא משום הצד אישות וא"כ ממנפ"ש בב' אופנים מוכח דלא הוי כריתות. וזהו הפי' בירושלמי השיב ר"ע הרי שהי' זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחיו הכהנים. וכי במה החמירה תורה בגרושה כו'. ומה אם גרושה כו' לא נאסרה ממה שהותר בה מצד גירושין שבהפי' דלא נאסרה עליו מצד גירושין שבה אלמנה קלה א"ד שלא תיאסר כו' ואמרינן דלא הוי עליו גרושה וק"ו על האחין הכהנים דלא הוי אלמנה או אפילו אצלו נגעו בה גירושין. ומה אלמנה נאסרה ממה שהותרה לה מצד א"א ולגי' התוספתא נאסרה מן המותר לה פי' מאחין הכהנים נאסרה ג"כ מצד א"א גירושין חמורין לא כ"ש שתיאסר מן המותר לה מצד גירושין והוי תרתי אלמנה וגרושה על כולם א"כ מוכח מב' אופנים דלא הוי כריתות או דלא הוי כלל גרושה משום דלא חל על זה צד גירושין ועל זה צד אישות. ולא חל צד אישות על האחין מק"ו דלא חל עלי' צד גירושין. ולפ"ז נשארה אלמנה לזה וגרושה לזה וזה אי אפשר או דהוי תרתי אלמנה וגרושה על

כולם דאמרינן איפכא דחל צד גירושין עליו מק"ו דצד אישות על האחין וא"כ אסורה להנשא משום צד אישות והא למדת דאין זה כריתות. והוי כמו בבבלי רק דבבבלי יליף תחלה מן אלמנה לו ולאחיו הכהנים גרושה וזה אי אפשר ואח"כ יליף מק"ו מצד גרושה על צד א"א וגרושה ידעינן מאפילו לא נתגרשה אלא מאשה. אבל הכא יליף מן אלמנה ק"ו על צד גרושה לומר לך דע"כ חל תרתי דאי אמרינן דלא הוי צד גרושה ע"ז וק"ו דלא הוי צד אלמנה לזה ונמצא אלמנה לזה וגרושה לזה וזה אי אפשר וע"כ דאמרינן איפכא דהוי צד אלמנה ע"ז וק"ו דהוי צד גרושה על זה א"כ מוכח דאסורה. להנשא לכל העולם מהצד אישות שבה ודוק:

הלכה ב

ר"מ בעי הרי את ברשות עצמך כו' פי' דבמשנה גרסינן הרי את לעצמך והפי' היא דאתה שייך לעצמך ואינו שייך שוב לרבו. וע"ז בעי ר"מ על הלשון אם אמר ברשות עצמך אם מהני או לא די"ל דלעולם הוי עדיין של האדון רק דעומד ברשות עצמו והוי אצל האדון שלו ואינו ברשותו אר"י בר"ב צריך שיאמר הרי את בן חורין הרי את של עצמך לא שיאמר לעצמך בלמד אלא הר"א של עצמך זהו לשון היותר טוב משום דלשון לעצמך אינו משמע דשייך לעצמו אלא משמע לשון פרידה דהאדון יהי' לעצמו והעבד לעצמו אבל אינו במשמע לשון הקנאה דמהיום והלאה שייך לעצמו ע"כ צריך שיאמר הרי את של עצמך דמשמע דשייך העבד לעצמו ומסיק מתניתא אמרה כן פי' דמצינו בברייתא דתנינן מפורש כן הרי את בן חורין הרי אתה של עצמך וכן פסק הרמב"ם ז"ל דצריך לומר הרי אתה בן חורין או הרי את של עצמך ודוק:

הלכה ג

בתו שניסת לשוק בגט זה לא תצא כדי לזקוק צרתה לאביה פי' אע"פ שאין לה בנים ולא שייך לעז על בנים וגם יש לאבי הבת אם אעפ"כ לא תצא משום דאם תימר תצא משום דלא הוי גט והיא זקוקה ליבום דהיא לאחיו של אבי הבת א"כ כששקלת הזיקה מאבי' לצרתה ותימר שאינה זקוקה רק לאחיו אבל לא לאבי הבת וקשקלת זיקה להצרה מחד יבום. ובאמת מדאורייתא זקוקה לו הצרה לאביה משום דהבת כבר נתגרשה. אבל צרתה שנשאת לשוק בגט זה ואין לה בנים ולא חוששין ללעז תצא משום דמדרבנן לא הוי גט והוי הגט שקבלה הצרה מבעלה כמו שלא נתגרשה מדרבנן וע"כ היא זקוקה לאחי אבי הבת בתו שנשאת לאחיו בגט זה תצא צרתה שנשאת לאחיו בגט זה אפילו לאבי' לא תצא. כן גרסינן במס' יבמות פ"ג וה"פ בת שנשאת לאחיו בגט כזה שנתן לה המת קודם המיתה והאי גט הוי גט מדאורייתא ומדרבנן אינו גט והוי זקוקה מדרבנן ואסורה לשוק

והצרה הוי צרת ערוה מדרבנן דלא הוי גט מדרבנן וע"כ מדבר אודות בתו וצרתה לענין נישואין לשוק. ועכשיו תני לענין יבום בגט הזה אם בתו נתיבמה לאחיו תצא דהא אע"ג דזקוקה לו מדרבנן דאינו גט מ"מ צריך רק לחלוץ אבל לא ליבם דהא מדאורייתא הוי גרושה. ולענין צרתה אם נתיבמה בגט הזה שקיבלה הערוה אפילו לאבי' פי' אפילו אבי הבת גופי' יבם את הצרה נמי לא תצא לא מיבעיא אם אחיו יבם את הצרה פשיטא דלא יוציא דהא הצרה לא נתגרשה אך אפילו אבי הבת יבם את הצרה דהשתא יש לומר דע"כ יוציא דהוי מדרבנן אינו גט והוי צרת ערוה קמ"ל דלא מוציא אע"פ דבגט כזה דאמרו רבנן אינו גט הדין הוא דמוציא הנ"מ משום איסור א"א אבל לא משום צרת ערוה מאיסור אשת אח. ואע"פ דלגבי בתו שנשאת לאחיו בגט זה מוציא משום איסור אשת אח שאני התם דהתם מוציא משום דהוי גט מדאורייתא אבל הכא דהיציאה היא משום שאינו גט והיא מדרבנן. ע"כ משום איסור אשת אח דרבנן לא אמרו רבנן מוציא. ודוק:

הלכה ה

תמן זו כרות לשמה כו' ברם הכא כו' ולא זה כרות לשמה מכיון שנתנו לה יעשה כמי שכרות לשמה משעה הראשונה הא דגרסינן הכא מכיון שנתנו לה יעשה כמי שכרות לשמה כו' היא נמשך מן הסוגיא דר"פ כל הגט דגרסינן שם כל הסוגיא הזאת ולבתר הכי פריך שם מכיון שנתנו לה יעשה כמי כו' ושייך שם ונגרר הכא גם כן המלות הללו וכדרך הש"ס הזה ודוק:

הלכה יא

והא תני ב"ש אומרים אין לי אלא היוצאה משום ערוה כו' ראשה פרוע כו'. חליצות ת"ל כי מנא בה ערות דבר. מה מקיימין דב"ש שלא תימר הוציא משום ערוה אסור משום דבר אחר מותרת. פי' מה מקיימין דב"ש הא דב"ה דילפי במתניתן מדבר ומשני שלא תימר האי דבר הוא דבר אחר הקדיחה תבשילו כמו דילפי ב"ה בש"ס דילן או ערוה או דבר והוי האי דבר דבר אחר ז"א אלא האי דבר היא ג"כ דבר מן הערוה ולא ערוה ממש אלא דברים מכוערים והיינו דמקיימין ב"ש האי דבר שלא תימר היוציא' משום ערוה אסור' על בעלה משום דבר אחר מותרת על בעלה ע"כ קמ"ל דהאי דבר נמי מקיימינן ליה בדבר של כיעור והרי אסורה על בעלה דאסור לקיימה. וע"ז פריך ר' שילא דכפר תמרתא וקשיא מן הקרא על דב"ש א"כ למה נאמר לא יוכל בעלה הראשון וגו' כיון דדבר היא אסורה עליו ע"ז משני דצריך קרא לל"ת דאי בדבר מכוער ליכא ל"ת רק אסור לקיימה לחוד וע"כ צריך קרא לל"ת ועי"ז יתורץ קושית הגאון רע"א ז"ל שהקשה על התוס' ז"ל בדף צ' ע"א ד"ה מה עיי"ש ודוק: